

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA PSYCHOLOGIE

**DĚTI S ODLIŠNÝM MATEŘSKÝM JAZYKEM V MATEŘSKÝCH
ŠKOLÁCH V POVINNÉM PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Helena Menclová

Učitelství pro mateřské školy

Vedoucí práce: PhDr. et PaedDr. Věra Kosíková, Ph.D.

Plzeň, 2023

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni dne .....

.....
vlastnoruční podpis

PODĚKOVÁNÍ

Mé poděkování patří především PhDr. et PaedDr. Věře Kosíkové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady, připomínky a vstřícnost při vypracování této bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat všem účastníkům, kteří se podíleli na výzkumné části bakalářské práce. Také děkuji své rodině a všem svým blízkým za podporu během celého studia.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK.....	3
ÚVOD	4
1 DĚTI S ODLIŠNÝM MATEŘSKÝM JAZYKEM V POVINNÉM PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ	5
1.1 DĚTI S ODLIŠNÝM MATEŘSKÝM JAZYKEM.....	5
1.2 POVINNÉ PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	5
1.3 LEGISLATIVNÍ UKOTVENÍ	6
1.4 UKOTVENÍ V RVP PV	7
1.5 ORGANIZACE PODPORUJÍCÍ DĚTI S OMJ	8
1.5.1 CENTRUM PRO INTEGRACI CIZINCŮ.....	8
1.5.2 META, O.P.S.	8
1.5.3 InBáze	9
2 INTEGRACE A INKLUZE.....	10
2.1 VYMEZENÍ POJMŮ	10
2.2 DĚTI S OMJ V INTEGRAČNÍM A INKLUZIVNÍM VZDĚLÁVÁNÍ	10
3 ADAPTACE DĚTÍ S OMJ	11
3.1 ADAPTACE A ŠKOLNÍ ADAPTACE.....	11
3.2 PSYCHICKÁ OBLAST.....	11
3.3 SOCIÁLNÍ OBLAST	11
3.4 PROCES ADAPTACE DĚTÍ S OMJ	12
4 PODPŮRNÁ OPATŘENÍ PRO DĚTI S OMJ.....	13
5 VZDĚLÁVÁNÍ DĚTÍ S OMJ Z POHLEDU PEDAGOGA.....	15
5.1 PŘIPRAVENOST.....	15
5.2 PŘÍSTUP K DÍTĚTI	15
5.3 KOMUNIKACE S DÍTĚTEM S OMJ.....	15
6 PODPORA VZDĚLÁVÁNÍ DĚTÍ S OMJ.....	17
6.1 PLÁN PEDAGOGICKÉ PODPORY, INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁN	17
6.2 JAZYKOVÁ PŘÍPRAVA	17
6.3 KURIKULUM ČEŠTINY JAKO DRUHÉHO JAZYKA PRO POVINNÉ PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ ..	18
6.4 METODA KIKUS.....	19
7 METODOLOGIE.....	21
7.1 VÝZKUMNÝ CÍL.....	21
7.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	21
7.3 DRUH VÝZKUMU.....	21
7.4 VÝZKUMNÉ METODY	22
7.5 VÝZKUMNÝ SOUBOR.....	23
8 ROZHOVOR S PEDAGOGY	25
8.1 CHARAKTERISTIKA ROZHOVORU	25
8.2 VÝSLEDKY A INTERPRETACE DAT.....	25
9 POZOROVACÍ PROTOKOLY.....	28
9.1 VÝSLEDKY A INTERPRETACE DAT.....	29
9.1.1 POZOROVACÍ PROTOKOL Č. 1	29
9.1.2 POZOROVACÍ PROTOKOL Č. 2	32
9.1.3 POZOROVACÍ PROTOKOL Č. 3	35
9.2 CELKOVÉ VÝSLEDKY A INTERPRETACE DAT	38
ZÁVĚR.....	41

RESUMÉ.....	43
SUMMARY	44
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	45
SEZNAM GRAFŮ.....	47
PŘÍLOHY	I

SEZNAM ZKRATEK

GDPR	General Data Protection Regulation
IVP	individuální vzdělávací plán
MŠ	mateřská škola
OMJ	odlišný mateřský jazyk
PLPP	plán pedagogické podpory
PO	podpůrné opatření
PPP	pedagogicko-psychologická poradna
RVP PV	Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
SVP	speciální vzdělávací potřeby
ŠPZ	školské poradenské zařízení
ŠVP	školní vzdělávací program

ÚVOD

V současné době je vzdělávání dětí s OMJ velice řešeným tématem. V posledních letech se výrazně zvyšuje počet takových dětí v mateřských školách, s čímž souvisí otázka jejich vzdělávání a proces adaptace. Navíc se k této problematice promítla situace s nově přichozími ukrajinskými dětmi.

Vzhledem k aktuálnosti tématu lze poslední dobou najít stále více metodik, materiálů, odborné literatury a článků zaměřujících se na tuto problematiku, což znamená pozitivní přínos pro pedagogy i samotné rodiče dětí s OMJ. Existují různé organizace, které spolupracují se školskými zařízeními. Snaží se pomáhat právě těmto dětem, jejich rodičům i pedagogům. Se zřetelem k individualitě každého dítěte je ale stejně největší důraz kladen na pedagogův přístup k dítěti. Práce s dětmi s OMJ není pro pedagoga zajisté žádný snadný úkol, ale pro dítě s OMJ je tato situace také velice náročná. Je proto nesmírně důležité, jak pedagog bude k dítěti přistupovat, jaká si zvolí stanoviska, strategie, cíle, plány a způsoby vedoucí k úspěšné integraci a vzdělávání dětí s nedostatečnou znalostí češtiny.

K výběru tématu mě motivovala zejména vlastní praxe s dětmi s OMJ, které již 5. rokem doučuji. Při svých praxích jsem se vždy setkala minimálně s jedním dítětem s OMJ. Uvědomila jsem si, že se jedná o problematiku týkající se současnosti. Začala jsem si tak zjišťovat různé informace, hledat, jak nejlépe s dětmi s OMJ spolupracovat, jak je efektivně vzdělávat. A tato práce mi tak nabízí jedinečnou příležitost se danému tématu hlouběji a podrobněji věnovat.

Hlavním cílem této práce je zjistit, jakou podporu poskytují mateřské školy dětem s OMJ v MŠ v povinném předškolním vzdělávání při dosahování dílčích vzdělávacích cílů vycházejících z RVP PV a ŠVP. Dílčím cílem je vyhodnocení úrovně jazykových dovedností a socializace dětí s OMJ v MŠ v povinném předškolním vzdělávání.

Vzhledem k cílům a záměrům bakalářské práce byl zvolen smíšený typ výzkumu. Pro zjištění potřebných dat byla použita metoda rozhovoru, pozorování a pozorovacích protokolů. Pro rozhovor byly vybrány respondentky z plzeňských mateřských škol vzdělávající děti s OMJ. Za účelem pozorování a zjištění výsledků vyplývajících z pozorovacích protokolů byly vybrány děti v povinném předškolním vzdělávání taktéž z plzeňských mateřských škol.

1 DĚTI S ODLIŠNÝM MATEŘSKÝM JAZYKEM V POVINNÉM PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ

1.1 DĚTI S ODLIŠNÝM MATEŘSKÝM JAZYKEM

Termínem „děti s odlišným mateřským jazykem“ (dále jen děti s OMJ) se rozumí převážně děti, které přichází ze zahraničí, tzn. děti, které nejsou občany České republiky. V literatuře a legislativě se tak lze setkat s označením děti-cizinci. To však není z pedagogického hlediska dostačující. Zásadní roli zde hraje úroveň znalosti českého jazyka. Pojem „děti s odlišným mateřským jazykem“ je obsáhlejší. Zahrnuje také děti rodičů-cizinců, které v České republice sice žijí, avšak jejich mateřským jazykem zůstává jazyk jiný, než je jazyk český. Řadí se sem také děti, které mají české občanství, ale pochází z migrantských či smíšených rodin. V neposlední řadě sem patří české děti, které se znovu vrací do ČR z dlouhodobého pobytu v jiném státu, a tak může být jejich úroveň češtiny z tohoto důvodu poznamenána. Nelze zapomenout ani na děti z bilingvních rodin, kde se upřednostňuje jiný jazyk, než je jazyk český. ¹

Děti s OMJ se seznamují s češtinou jako s novým jazykem. V takovém případě nelze vnímat češtinu v českém prostředí jako pouhý cizí jazyk, ale čeština zde zatupuje mnohem významnější roli, a to roli druhého jazyka, druhé mateřštiny, kterou si musí děti s OMJ osvojit. V průběhu vzdělávání tak nastává problematická situace, kdy se tyto děti musí učit a zároveň vzdělávat v jazyce pro ně zcela odlišným. ²

1.2 POVINNÉ PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Povinné předškolní vzdělávání se v České republice vztahuje na dítě starší 5 let. V případě, že se dítě do dovršení 5 let v mateřské škole doposud nevzdělávalo, musí

---

¹ LINHARTOVÁ, Tereza a Barbora LOUDOVÁ STRALCZYNSKÁ. *Děti s odlišným mateřským jazykem v mateřských školách*. Praha: Meta, o.p.s. - Společnost pro příležitosti mladých migrantů, 2018. s. 10. ISBN 978-80-88171-18-8.

² CVEJNOVÁ, Jitka, Jana ČEMUSOVÁ, Milan HRDLIČKA, Petra CHVOJKOVÁ, Marie KESTŘÁNKOVÁ, Jitka LUKÁŠOVÁ, Markéta SLEZÁKOVÁ a Kateřina VLASÁKOVÁ. *Metodika přípravy ke zkoušce z českého jazyka pro žadatele o trvalý pobyt (úroveň A1)*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2008. s. 7. ISBN 978-80-87000-24-3.

zákonný zástupce přihlásit dítě k zápisu k povinnému předškolnímu vzdělávání v příslušném kalendářním roce.

„Dítě, pro které je předškolní vzdělávání povinné, se vzdělává v mateřské škole zřízené obcí nebo svazkem obcí se sídlem ve školském obvodu, v němž má dítě místo trvalého pobytu, v případě cizince místo pobytu (dále jen "spádová mateřská škola"), pokud zákonný zástupce nezvolí pro dítě jinou mateřskou školu zapsanou v rejstříku škol a školských zařízení nebo jiný způsob povinného předškolního vzdělávání. Pro děti, které dosáhnou do 31. 8. pěti let, je předškolní vzdělávání od 1. 9. daného roku povinné.

Tato povinnost se vztahuje:

- *na státní občany České republiky, kteří pobývají na území České republiky déle než 90 dnů,*
- *a na občany jiného členského státu Evropské unie, kteří na území České republiky pobývají déle než 90 dnů,*
- *na jiné cizince, kteří jsou oprávněni pobývat na území České republiky trvale nebo přechodně po dobu delší než 90 dnů,*
- *na účastníky řízení o udělení mezinárodní ochrany.*

Povinné předškolní vzdělávání se nevztahuje na děti s hlubokým mentálním postižením.“³

1.3 LEGISLATIVNÍ UKOTVENÍ

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod a Úmluva o právech dítěte definuje právo na vzdělání jako jedno ze základních lidských práv. Na toto právo mají nárok všechny děti bez ohledu na jejich zemi původu.

Aktuální legislativa ke vzdělávání dětí s OMJ v MŠ se nachází ve školském zákoně ve znění zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání a ve vyhlášce č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. V legislativě se lze stále setkat s pojmem děti a žáci-cizinci jako

---

³ Souhrnné informace o povinném předškolním vzdělávání. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. MŠMT, 2020. s. 1. [cit. 2023-01-28]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/52658/>

je uvedeno v § 20 školského zákona, ale nárok na podporu v rámci podpůrných opatření se vztahuje dle § 16 i na ostatní děti a žáky s nedostatečnou znalostí českého jazyka.⁴

„K předškolnímu, základnímu uměleckému a jazykovému vzdělávání a školským službám mají cizinci, kteří nejsou občany EU nebo jejich rodinnými příslušníky, zajištěn přístup za stejných podmínek jako státní občané ČR za podmínky, že na našem území mají oprávnění k pobytu na území ČR delší než 90 dnů, popřípadě pokud jsou osobami oprávněnými pobývat na území České republiky za účelem výzkumu, azylanty, osobami požívajícími doplňkové ochrany, žadateli o udělení mezinárodní ochrany nebo osobami požívajícími dočasné ochrany (§ 20 odst. 2 písm. d) školského zákona).“⁵

1.4 UKOTVENÍ V RVP PV

„Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV) vymezuje hlavní požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku.“⁶

RVP PV je rozdělen do 5 vzdělávacích oblastí, a to konkrétně do oblasti biologické, psychologické, interpersonální, sociálně-kulturní a environmentální. Každá sledovaná oblast zahrnuje kategorii dílčích vzdělávacích cílů, které „vyjadřují, co by měl učitel v průběhu předškolního vzdělávání sledovat, co by měl u dítěte podporovat.“⁷

RVP PV jako závazný dokument je také „výhodiskem pro tvorbu ŠVP. Podle ŠVP se uskutečňuje vzdělávání všech dětí dané mateřské školy. Pro děti s přiznanými podpůrnými opatřeními prvního stupně je ŠVP podkladem pro zpracování PLPP a pro děti s přiznanými podpůrnými opatřeními od druhého stupně podkladem pro tvorbu IVP. PLPP zpracovává škola samostatně, IVP zpracovává škola na základě doporučení ŠPZ.“⁸

---

⁴Legislativa. META, o.p.s. [online]. [cit. 2022-11-28]. Dostupné z: <https://meta-ops.eu/odborna-verejnost/legislativa/>

⁵ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2004. [cit. 2022-11-28]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/dokumenty/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-ode-dne-1-2-2022>

⁶ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT, 2021. s. 5. [cit. 2022-11-28]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/56051/>

⁷ Tamtéž, s. 14

⁸ Tamtéž, s. 35

V RVP PV je kapitola č. 8 zaměřena na vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, do které patří děti s OMJ. Od 24. 6. 2021 je zde zahrnuta podkapitola 8.4. *Poskytování jazykové přípravy dětem s nedostatečnou znalostí českého jazyka*. Ta se podrobněji věnuje zajištění jazykové přípravy v MŠ. Na konci kapitoly je zmíněný dokument Kurikulum češtiny jako druhého jazyka pro povinné předškolní vzdělávání, který slouží jako podpůrný materiál pro vzdělávání dětí s OMJ.⁹

1.5 ORGANIZACE PODPORUJÍCÍ DĚTI S OMJ

1.5.1 CENTRUM PRO INTEGRACI CIZINCŮ

Tato společnost vznikla v roce 2003 v Praze a má statut obecně prospěšné společnosti. Založili ji Gozel Challyjeva, Angelino dos Santos da Silva a Vladislav Günter. Jejím cílem je pomoc imigrantům s integrací do české společnosti. Centrum pro integraci cizinců pořádá sociální služby a vzdělávací aktivity. Na jejich stránkách lze nalézt materiály určené pro podporu vzdělávání dětí s OMJ.¹⁰

1.5.2 META, O.P.S.

Společnost Meta byla založena v roce 2004 v Praze jako občanské sdružení. Od roku 2014 funguje jako obecně prospěšná společnost u Městského soudu v Praze. Zaměřuje se na podporu dětí s OMJ v českém školství a dospělých v pracovní integraci. Meta pořádá výuku češtiny různého zaměření i úrovní. Společnost Meta také vypracovává pro pedagogický personál metodické podpory a poradenství v kontextu úspěšné integrace a vzdělávání dětí či žáků s OMJ. Aktivity a činnosti pořádané Metou jsou zaměřené na rodiče, jejich děti i širokou veřejnost. V oblasti poradenství a vzdělávání dětí s OMJ společnost cílí

---

⁹ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT, 2021. s. 35-37. [cit. 2022-11-28]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/56051/>

¹⁰ Statut o.p.s. *Centrum pro integraci cizinců, o.p.s.* [online]. [cit. 2022-12-15]. Dostupné z: <https://www.cicops.cz/cz/o-nas/107-statut-o-p-s>

na pedagogy a školy. Zakladatelkami společnosti jsou Tereza Günterová, Linda Tutterová a Zuzana Vodňanská.¹¹

META provozuje portál *Inkluzivní škola.cz*, který je určen všem, kteří se podílejí na integraci a vzdělávání dětí a žáků s OMJ do českého vzdělávacího systému. Jejich stránky nabízí články, dokumenty, doporučení či materiály týkající se začleňování a podpory vzdělávání dětí a žáků s OMJ.¹²

1.5.3 INBÁZE

V roce 2006 v Praze vzniklo komunitní centrum InBáze. O čtyři roky později se z komunitního centra stává občanské sdružení. O další čtyři roky později se občanské sdružení transformuje na zapsaný spolek InBáze. Ředitelem spolku je Ing. Alexandr Zpěvák.

Od roku 2014 InBáze spolupracuje se školami a pedagogy. Spolek InBáze vytváří projekty věnující se multikulturní výchově a podpoře vzdělávání dětí a žáků s OMJ.¹³

---

¹¹ O METĚ. META, o.p.s.: *Podporujeme děti a žáky s odlišným mateřským jazykem a jejich učitele* [online]. [cit. 2022-12-15]. Dostupné z: <https://meta-ops.eu/clanek/o-mete/>

¹² Inkluzivní škola.cz: Inspirace a podpora pro pedagogy při práci s dětmi a žáky s odlišným mateřským jazykem. META, o.p.s. [online]. [cit. 2022-12-15]. Dostupné z: <https://inkluzivniskola.cz/>

¹³ O nás: Historie. InBáze, z. s. [online]. [cit. 2023-12-15]. Dostupné z: <https://inbaze.cz/historie/>

2 INTEGRACE A INKLUZE

2.1 VYMEZENÍ POJMŮ

Pojmy integrace a inkluze se vztahují k úspěšnému přijetí a vzdělávání dětí, žáků a cizinců se speciálními vzdělávacími potřebami. Podle J. Průchy, E. Walterové a J. Mareše v Pedagogickém slovníku je integrované vzdělávání vnímáno jako „přístupy a způsoby zapojení žáků se SVP do hlavních proudů vzdělávání a do běžných škol.“¹⁴ Inkluzivní vzdělávání je dle Průchy, Walterové a Mareše „Vzdělávání začleňující všechny děti do běžných škol. Podstatou je změněný pohled na selhání dítěte v systému, resp. selhání vzdělávacího systému v případě konkrétního dítěte. Při neúspěchu je třeba hledat bariéry v systému, který není dostatečně otevřený k potřebám jednotlivce.“¹⁵

2.2 DĚTI S OMJ V INTEGRAČNÍM A INKLUZIVNÍM VZDĚLÁVÁNÍ

Děti s OMJ se vzdělávají spolu s ostatními dětmi, avšak velmi často dochází k situaci, kdy se tyto děti nemohou z důvodu jazykové bariéry plnohodnotně zapojit do vzdělávacího procesu. Dle T. Linhartové a B. Loudové Stralczyňské zde vzniká situace, kdy je takové dítě „fakticky vyloučeno ze vzdělávacího procesu, přestože formálně je zařazeno do hlavního vzdělávacího proudu.“¹⁶

---

¹⁴ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2009. s. 104. ISBN 978-80-7367-647-6.

¹⁵ Tamtéž, s. 107

¹⁶ LINHARTOVÁ, Tereza a Barbora LOUDOVÁ STRALCZYŇSKÁ. *Děti s odlišným mateřským jazykem v mateřských školách*. Praha: Meta, o.p.s. - Společnost pro příležitosti mladých migrantů, 2018. s. 20. ISBN 978-80-88171-18-8.

3 ADAPTACE DĚTÍ S OMJ

3.1 ADAPTACE A ŠKOLNÍ ADAPTACE

Pojem adaptace vychází z latinského slova *adaptio*, což znamená přizpůsobení. Janousek definuje adaptaci jako „*přizpůsobení se jedince, instituce, systému nebo kultury vnějším podnětům.*“¹⁷

Školní adaptace pro dítě s OMJ představuje proces, při kterém poznává nové prostředí, učí se novému jazyku a vytváří si nové přátele. Školní adaptaci lze rozdělit do tří oblastí, a to do oblasti psychické, sociální a jazykové.¹⁸ Jazyková oblast je podrobněji popsána v kapitole 6.2 a 6.3, proto jsou následující kapitoly rozděleny do dvou zbývajících oblastí.

3.2 PSYCHICKÁ OBLAST

Děti s OMJ se při adaptaci mohou potýkat se značnými problémy jako je např. učení a osvojování si nového jazyka. Dále pak opuštění rodné země a nastěhování do zcela jiného, nového státu. To s sebou přináší ztrátu přátel, blízkých či rodiny. Je proto pochopitelné, že pro takové děti je často obtížné najít si nové přátele v cizím prostředí. Zároveň může dojít ke změně rodinné struktury, kdy se celá rodina dítěte, která s ním do nové země přijela, musí nějakým způsobem reorganizovat a integrovat. Dítě může vnímat odlišnosti ve školním a rodinném prostředí. Také není neobvyklé, že se děti-cizinci potýkají se zažitými stereotypy, předsudky či diskriminací. To vše má dopad na dětskou psychiku. Tyto děti pak mají potíže v utváření vlastní identity.¹⁹

3.3 SOCIÁLNÍ OBLAST

Sebepojetí a identita, kterou má dítě jako důsledek výchovy, tvoří předpoklad pro další rozvoj dítěte v navazování vztahů a interakce ve společnosti. Ty se realizují v rámci procesu

---

¹⁷ JANDOUREK, Jan. *Slovník sociologických pojmů*. Praha: Grada Publishing, 2012. s. 11. ISBN 978-80-247-3679-2.

¹⁸ ZÁLESKÁ, Klára. *Podpora školní adaptace dětí-cizinců*. Brno: Masarykova univerzita, 2020. s. 18. ISBN 978-80-210-9649-3.

¹⁹ Tamtéž, s. 19-20

socializace, jehož představitelem je škola. Pojem socializace je dle Musila „*ontogenetický proces, během kterého jedinec vrůstá do společnosti, osvojuje si její poznatky, zvyky, postoje, víry, normy, ideály, internalizuje hodnoty a způsoby nahlížení světa převládající ve skupině a společnosti, osvojuje si kulturu.*“²⁰

Specifikum pro tyto děti je v tom, že jejich proces socializace probíhá v novém prostředí, kde se zároveň učí novému jazyku, kulturním znalostem a dovednostem. Jejich úkolem je se znovu zapojit do společnosti.²¹

3.4 PROCES ADAPTACE DĚTÍ S OMJ

První vstup do MŠ je pro každé dítě bez výjimky zásadní změnou. Musí si zvyknout na nové prostředí a přizpůsobit se mu. Pro dítě s OMJ to mimo výše zmíněného znamená ještě navíc vypořádat se s jazykovou bariérou pramenící z nedostatečné znalosti českého jazyka. To představuje výrazné překážky v komunikačních dovednostech takového dítěte. Dítě může taktéž neporozumět chování, zvykům, postojům a hodnotám dané kultury, a to v momentě, kdy nachází výrazné kulturní rozdíly v domácím a školním prostředí.²²

Děti s OMJ často utrpí tzv. kulturní šok, který je dán změnou kulturního prostředí. Dítě se najednou ocitá ve stavu, kdy nemá v cizím prostředí žádné jistoty, což pro něj představuje psychicky náročnou situaci. Reakce na nové prostředí je u každého jedince individuální. Může se stát, že takové dítě bude čelit velkému stresu, uzavírat se do sebe a nebude chtít komunikovat. V momentě, kdy se někdo snaží navázat komunikaci s tímto jedincem, není neobvyklé, že zareaguje nezájmem či agresivním chováním.²³

---

²⁰ MUSIL, Jiří Václav. *Speciální psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1999. s. 45. ISBN 80-244-0008-1.

²¹ ZÁLESKÁ, Klára. *Podpora školní adaptace dětí-cizinců*. Brno: Masarykova univerzita, 2020. s. 20-21. ISBN 978-80-210-9649-3.

²² LINHARTOVÁ, Tereza a Barbora LOUDOVÁ STRALCZYNSKÁ. *Děti s odlišným mateřským jazykem v mateřských školách*. Praha: Meta, o.p.s. - Společnost pro příležitosti mladých migrantů, 2018. s. 33. ISBN 978-80-88171-18-8.

²³ Kol. autorů META o.s. *Žáci s odlišným mateřským jazykem v českých školách*. Praha: META o.p.s. – Sdružení pro příležitosti mladých migrantů, 2011. s. 8. ISBN 978-80-254-9175-1.

4 PODPŮRNÁ OPATŘENÍ PRO DĚTI S OMJ

Děti s OMJ patří mezi děti, žáky a studenty se speciálními vzdělávacími potřebami (dále jen SVP). Ve školském zákoně § 16 odst. 1 se uvádí, že „*dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami se rozumí osoba, která k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření. Podpůrnými opatřeními se rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo studenta. Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření školou a školským zařízením.*“²⁴

Děti s OMJ vyžadují podporu převážně v jazykové oblasti a úspěšné adaptaci. V § 16 školského zákona se lze dočíst o podpůrných opatřeních pro děti s SVP. Taková opatření se vztahují i na děti s OMJ. O určení stupně podpory a potřebného opatření rozhoduje pedagogicko-psychologická poradna. Jedná se zejména o financování jazykové podpory, speciálních materiálů a učebních pomůcek či asistenta pedagoga.²⁵

Možnosti podpůrných opatření pro děti s OMJ:

1) 1. stupeň PO

- Stanovený pro děti s pokročilou úrovní znalosti češtiny (úroveň B2 a výše).
- V tomto stupni nelze uplatňovat finanční prostředky.
- Nevyžaduje návštěvu školského poradenského zařízení a daná MŠ si pro takové dítě připraví plán pedagogické podpory. PLPP zajišťuje změny organizace ve vzdělávání dítěte a zvolení náležitých pedagogických, didaktických metod a způsobů práce.

²⁴ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2004. [cit. 2022-11-28]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/dokumenty/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-ode-dne-1-2-2022>

²⁵ Tamtéž

2) 2. stupeň PO

- Stanovený pro děti s OMJ, jejichž znalost češtiny není dostatečná, tzn. děti s úrovní znalosti češtiny na úrovni A2-B2.
- Děti zařazené do 2. stupně PO rozumí, avšak neovládají gramatiku jazyka a mají omezenou slovní zásobu.
- ŠPZ může od tohoto stupně doporučit individuální vzdělávací plán. Doporučení pro tyto děti je výuka češtiny (PPP může pomoci s obsahem vzdělávání), práce s učebnicemi a učebními pomůckami určenými pro děti s OMJ a stanovení 2 hodin metodické podpory školního poradenského zařízení, a to 1x týdně v jednom měsíci.

3) 3. stupeň PO

- Stanovený pro děti s OMJ, jejichž znalost češtiny je nulová, tzn. na úrovni znalosti češtiny A0-A2.
- Takové děti nerozumí ani nemluví.
- Doporučení jsou stejná jako u 2. stupně PO (viz výše) + 3 hodiny podpory ŠPZ 1x měsíčně po dobu půl roku + asistent pedagoga/podpora dalšího pedagogického pracovníka.

4) 4. a 5. stupeň PO

- Stanoveny dětem, jejichž neznalost češtiny je navíc spojena se zdravotním znevýhodněním.
- Žádoucí jsou úpravy a změny ve vzdělávacím obsahu.
- Jedná se o opatření zajišťující např. osobního asistenta či další pedagogy.²⁶

---

²⁶ Péče o děti, žáky, studenty z kulturně odlišného prostředí (cizince, žáky s OMJ, s nedostatečnou znalostí českého jazyka...). *Pedagogicko-psychologická poradna Ústeckého kraje a Zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, Teplice, příspěvková organizace* [online]. 2021 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: https://pppuk.cz/soubory/ppp_doporuceni_podpora_deti_s_omj_v_ms.pdf

5 VZDĚLÁVÁNÍ DĚTÍ S OMJ Z POHLEDU PEDAGOGA

5.1 PŘIPRAVENOST

Je velmi dobré, pokud je pedagog připraven na příchod dítěte s OMJ. Napomůže to nejen k budování pozitivního vztahu učitel-dítě, ale také k informovanosti daného sociokulturního prostředí, odkud dítě pochází. Na základě informovanosti lze usuzovat na očekávané chování, osobnostní předpoklady, významy gest, názory, postoje a hodnoty dítěte s OMJ.

Pokud dítě s OMJ přijde během školního roku, je dobré připravit třídu na tuto skutečnost a říct jim základní informace o dítěti a zemi, odkud pochází. Je také přínosné vysvětlit dětem, co mohou od nového dítěte očekávat a jaké odlišnosti ve vzhledu, návycích, zvycích a hodnotách mají očekávat. Je ale také důležité zdůraznit, co mají všechny děti včetně dítěte s OMJ společného. Dále můžou učitelé společně s dětmi promyslet, co by pomohlo při příchodu novému dítěti do třídy, aby se cítilo již od začátku dobře a bezpečně.²⁷

5.2 PŘÍSTUP K DÍTĚTI

Pro dítě s OMJ je velice důležité, aby k němu pedagog přistupoval individuálně, empaticky a s respektem. Jako každé jiné dítě, i dítě s OMJ má rozdílné potřeby a zájmy. Pedagog by na to ve své práci neměl zapomenout, a obzvláště by to neměl opomíjet při vzdělávání dítěte s OMJ, které se může potýkat s obtížemi především v jazykové a sociokulturní rovině.

5.3 KOMUNIKACE S DÍTĚTEM S OMJ

Je důležité, aby pedagog rozuměl dítěti obzvláště v situacích, kdy dítě potřebuje zajistit své základní potřeby. Na začátek je velmi výhodné, pokud se komunikace

---

²⁷ CHMELÍKOVÁ, Kristýna. Příprava MŠ na příchod dítěte. *Inkluzivní škola.cz* [online]. 06.02.2023 [cit. 2023-02-12]. Dostupné z: <https://inkluzivniskola.cz/priprava-ms-na-prichod-ditete>

uskutečňuje přes obrázky a konkrétní předměty. Lze tak předejít vzájemnému nepochopení či nepochopení. Je také možné využít jako pomůcku maňáska/plyšáka/hračku, přes kterou bude učitel s dítětem mluvit. Takový postup je vhodný pro děti ostýchavé, nebo pro děti, které se brání komunikaci. Neverbální komunikace může taktéž v komunikaci výrazně pomoci.²⁸

Jazykový projev pedagoga k dítěti s OMJ:

- Mluvit v jednoduchých a krátkých větách, mluvit jasně, stručně a srozumitelně se správnou intonací a dostatečnou hlasitostí.
- Zvolit vhodné tempo a frázování řeči.
- Dát důraz na výslovnost a artikulaci. Ideální je, aby dítě vždy mělo možnost vidět na rty pedagoga k snazšímu pochopení slov.
- Používat vždy stejná slova, instrukce, pokyny a neustále je opakovat.

Učitel by vždy měl mít zpětnou vazbu od dítěte a ověřovat si, zda všemu porozumělo. V opačném případě, tedy pokud dítě neporozumí, je dobré dítě naučit, aby se umělo zeptat.

29

---

²⁸ LINHARTOVÁ, Tereza a Barbora LOUDOVÁ STRALCZYNSKÁ. *Děti s odlišným mateřským jazykem v mateřských školách*. Praha: Meta, o.p.s. - Společnost pro příležitosti mladých migrantů, 2018. s. 42. ISBN 978-80-88171-18-8.

²⁹ Tamtéž, s. 43-45

6 PODPORA VZDĚLÁVÁNÍ DĚTÍ S OMJ

6.1 PLÁN PEDAGOGICKÉ PODPORY, INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁN

Plán pedagogické podpory (dále jen PLPP) je 1. stupněm podpůrného opatření pro děti s OMJ. Popisuje konkrétní překážky ve vzdělávání takového dítěte, dále speciální vzdělávací potřeby dítěte, zaměřuje se na cíle podpory a možnosti evaluace plnění PLPP. Tento dokument vypracovává pedagog, a pokud má pedagog k dispozici i asistenta pedagoga, může ho vytvořit společně s ním. Vypracovaný dokument může předložit také rodičům či dalším pedagogům spolupracujícím s dítětem s OMJ. Vzhledem k tomu, že v současnosti není žádný vzor, jak PLPP vypracovat, může si ho pedagog vytvořit dle vlastních potřeb.

Při práci s dětmi s OMJ je vhodné do PLPP zařadit např. adaptační aktivity, zapojování dítěte do vzdělávacích činností, přihlásit dítě do přípravné jazykové podpory, využívat individuální jazykové podpory při běžných každodenních činnostech, využívat speciální pomůcky a učebnice, všimnout si pokroků a motivovat děti do další práce, používat slova chvály. PLPP je důležité průběžně vyhodnocovat, upravovat a přizpůsobovat.³⁰

IVP je určen dětem od přiznaného 2. stupně podpůrného opatření. IVP je zpracován mateřskou školou na základě doporučení ŠPZ.³¹

6.2 JAZYKOVÁ PŘÍPRAVA

Mimo uvedených podpůrných opatření pro děti s OMJ (viz kapitola 5) je možné využít bezplatnou jazykovou přípravu, na kterou mají tyto děti v povinném předškolním vzdělávání dle § 20 ŠZ, odst. 5 a 6 nárok. Ta byla zřízena v září roku 2021.³²

³⁰ CHMELÍKOVÁ, Kristýna a Barbora DVORÁKOVÁ. Plán pedagogické podpory v MŠ (PLPP). *Inkluzivní škola.cz* [online]. 08.03.2023 [cit. 2023-03-10]. Dostupné z: <https://inkluzivniskola.cz/plany-podpory-ms>

³¹ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT, 2021. s. 35. [cit. 2022-11-28]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/56051/>

³² Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2004. [cit. 2022-11-28]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/dokumenty/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-ode-dne-1-2-2022>

Jazyková příprava má za cíl zajistit úspěšný přechod dítěte z mateřské školy do základní školy. Znalost českého jazyka je rovněž nedílnou součástí úspěšné integrace. Navíc včasnou jazykovou přípravou lze předejít možnému školnímu neúspěchu.³³

V případě, že MŠ navštěvuje 1-3 děti s OMJ v povinném předškolním vzdělávání, bude jim poskytnuta individuální jazyková příprava za běžných vzdělávacích činností podle příslušného ŠVP. Pokud MŠ navštěvují min. 4 děti s OMJ v povinném předškolním vzdělávání, dle zvláštní právní úpravy ředitel dané MŠ musí zřídit skupinu (případně skupiny) bezplatné jazykové přípravy. Minimální počet pro skupinu je tedy stanoven na 4 děti, maximální počet je 8 dětí. Jestliže MŠ navštěvuje více jak 8 dětí s OMJ v povinném předškolním vzdělávání, ředitel MŠ zřídí druhou skupinu, přičemž v takovém případě již neplatí stanovený počet min. 4 dětí. V opačném případě, tedy pokud nebude ve skupině naplněna maximální kapacita, může ředitel MŠ do skupiny přiřadit i ostatní děti, pro které je jazyková příprava vhodná. Rozsah jazykové přípravy odpovídá jedné hodině týdně.³⁴

6.3 KURIKULUM ČEŠTINY JAKO DRUHÉHO JAZYKA PRO POVINNÉ PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Označením „druhý jazyk“ se rozumí jazyk, který je mnohem významnější a zásadnější v životě jedince, než je jazyk cizí. Vyžaduje nutnost znalosti takového jazyka, neboť se s ním jedinec v běžném životě každodenně setkává.³⁵

Úkolem pedagogů mateřské školy je tak poskytnout co nejvíce možnou podporu ve vzdělávání takových dětí, pro něž se stává čeština druhým jazykem.

Kurikulum češtiny jako druhého jazyka pro povinné předškolní vzdělávání si klade za cíl připravit dítě s OMJ na vstup do základní školy s potřebnými znalostmi a dovednostmi. Obsahem dokumentu je 10 následujících tematických kapitol: *seznamování*,

³³ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT, 2021. s. 37. [cit. 2022-01-03]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/56051/>

³⁴ Metodický materiál MŠMT k poskytování bezplatné jazykové přípravy v předškolním a základním vzdělávání od 1. září 2021. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. MŠMT, 2022 [cit. 2023-04-07]. s. 2-4. Dostupné z: https://www.msmt.cz/file/58336_1_1/

³⁵ Kurikulum češtiny jako druhého jazyka pro základní vzdělávání. *MŠMT* [online]. Národní pedagogický institut, 2021 [cit. 2023-01-15]. s. 3. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/57786/>

třída, mateřská škola, rodina, co rád/a dělám, čas, stravování, lidské tělo a oblečení, příroda a místo, kde žiju. Každé téma je rozčleněno do 3 částí (poslech a mluvení, sociokulturní kompetence, slovní zásoba a větné konstrukce), přičemž u každého bodu je popsáno, co by dítě mělo zvládnout. Na konci dokumentu jsou uvedeny metodické poznámky. Lze se v nich dočíst, jak Kurikulum češtiny jako druhého jazyka pro předškolní vzdělávání uchopit, jak se připravit na řízenou činnost s ohledem na děti s OMJ či jaké vhodné principy a způsoby práce při vzdělávání dětí s OMJ zvolit.³⁶

6.4 METODA KIKUS

KIKUS je název složený z počátečních písmen *Kinder in kulturen und sprachen*, což lze do češtiny přeložit jako „*Děti v kulturách a jazycích*“. Jedná se o komplexní program usilující o podporu a rozvoj vícejazyčnosti u dětí od 3 do 10 let.³⁷

Tato metoda pochází z Německa. Vytvořila ji pedagožka Edgardis Garlin v roce 1998. Slouží jako podklad a jazyková podpora pro výuku druhého jazyka. V současnosti s ní lze již pracovat v různých jazycích (např. KIKUS němčina, KIKUS angličtina, KIKUS čeština). Tuto metodu je možné využít v předškolním zařízení, základní škole, družině, jazykové škole či v dalších pedagogických institucích.³⁸

KIKUS stojí na 3 pilířích:

- 1) KIKUS: jazykový kurz a jazyková podpora dětí
  - Pravidelná, systematická výuka pro děti v malé, stálé skupině 6-8 dětí.
  - Dle věku výuka jazyka trvá od 30 minut do 90 minut.
  - Kurz vede pedagogický pracovník či jinak motivovaná osoba, která je seznámena s danou tematikou.

³⁶ Kurikulum češtiny jako druhého jazyka pro předškolní vzdělávání. *MŠMT* [online]. Národní pedagogický institut, 2021 [cit. 2023-01-15]. s. 3-19. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/55831/>

³⁷ KIKUS: Kinder in Kulturen und Sprachen. *Zentrum für kindliche Mehrsprachigkeit e.V.* [online]. [cit. 2023-02-13]. Dostupné z: <https://kikus.org/kikus/#warumKikus>

³⁸ GARLIN, Edgardis. *Die Kikus-Methode: Ein Leitfaden*. München: Hueber Verlag, 2008. s. 10-11. ISBN 978-3-19-311431-0.

- Obsah je soustředěn na to, co dítě každodenně obklopuje, a s čím se bezprostředně setkává.
- Jazyk dětí poznávají prostřednictvím všech smyslů. Pedagogové k tomu využívají různé formy her, reálné předměty, obrázky, písně, básně apod.

2) MŠ/předškolní instituce

- MŠ či předškolní instituce hraje významnou roli v podobě partnerství při podpoře dítěte s OMJ.
- Konverzace na témata vyučovaná v rámci kurzu by měla být realizována pravidelně při každodenních činnostech. Tímto způsobem se to, co si děti osvojí v jazykovém kurzu, může využít v učebních osnovách pro celou třídu, a to samé platí i naopak. Z toho plynou výhody jak pro dítě s OMJ, tak pro ostatní děti.

3) Rodina: rodiče a blízké osoby

- Metoda KIKUS počítá i se spoluprací s rodiči.
- Tato metoda vnímá obtíže způsobené nedostatečnou znalostí jazyka rodičů v cizí zemi, a proto se KIKUS zaměřuje na jejich mateřský jazyk.
- Pracovní list, jež dostane dítě po vyučovací hodině z kurzu, obsahuje domácí úkoly, které propojují oba jazyky (jazyk mateřský a druhý jazyk určený k osvojení).
- Rodiče s dětmi např. doplní k obrázkům, probíraných na kurzu, názvy v jejich rodném jazyce. Prohlubuje se tak slovní zásoba v obou jazycích.

Tyto tři pilíře se navzájem ovlivňují a propojují, přičemž dítě stojí uprostřed tohoto schématu.³⁹

³⁹ GARLIN, Edgardis. *Die Kikus-Methode: Ein Leitfaden*. München: Hueber Verlag, 2008. s. 12. ISBN 978–3–19–311431–0.

7 METODOLOGIE

7.1 VÝZKUMNÝ CÍL

Hlavním cílem práce je zjistit, jakou podporu poskytují mateřské školy dětem s OMJ v MŠ v povinném předškolním vzdělávání při dosahování dílčích vzdělávacích cílů vycházejících z RVP a ŠVP, a to ve vybraných mateřských školách v Plzni.

Dílčím cílem je vyhodnocení úrovně jazykových dovedností a socializace dětí s OMJ v MŠ v povinném předškolním vzdělávání ve vybraných mateřských školách v Plzni. Vyhodnocení výsledků vychází z dosažených výsledků na základě pozorování a pozorovacích protokolů.

7.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Na základě stanovených výzkumných cílů jsou výzkumné otázky formulovány následovně:

- 1) Za jakých podmínek funguje podpora dětí s OMJ v MŠ v povinném předškolním vzdělávání při dosahování dílčích vzdělávacích cílů vycházejících z RVP a ŠVP?
- 2) Jaká je úroveň jazykových dovedností dětí s OMJ v MŠ v povinném předškolním vzdělávání v porovnání s dětmi bez OMJ v povinném předškolním vzdělávání?
- 3) Jaká je úroveň sociálních kompetencí dětí s OMJ v MŠ v povinném předškolním vzdělávání v porovnání s dětmi bez OMJ v povinném předškolním vzdělávání?

7.3 DRUH VÝZKUMU

Pro tuto práci byl zvolen smíšený druh výzkumu. Tento druh výzkumu je kombinací kvantitativních a kvalitativních metod, technik či paradigmat.⁴⁰

Hendl definuje kvantitativní výzkum jako výzkum využívající „náhodné výběry, experimenty a silně strukturovaný sběr dat pomocí testů, dotazníků nebo pozorování. Konstruované koncepty zjišťujeme pomocí měření, v dalším kroku získaná data analyzujeme

---

⁴⁰ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. s. 60. ISBN 80-7367-040-2.

*statistickými metodami s cílem je explorovat, popisovat, případně ověřovat pravdivost našich představ o vztahu sledovaných proměnných.“*⁴¹

Kvalitativní výzkum je dle Hendla výzkum, při kterém „kvalitativní výzkumník vybírá na začátku výzkumu téma a určí základní výzkumné otázky. Otázky může modifikovat nebo doplňovat v průběhu výzkumu, během sběru a analýzy dat. Z tohoto důvodu se někdy kvalitativní výzkum považuje za emergentní nebo pružný typ výzkumu. V jeho průběhu nevznikají pouze výzkumné otázky, ale také hypotézy i nová rozhodnutí, jak modifikovat zvolený výzkumný plán a pokračovat při sběru dat i jejich analýze. Práce kvalitativního výzkumníka je přirovnávána k činnosti detektiva. Výzkumník vyhledává a analyzuje jakékoliv informace, které přispívají k osvětlení výzkumných otázek, provádí deduktivní a induktivní závěry. Seznamuje se s novými lidmi a pracuje přímo v terénu, kde se něco děje. Sběr dat a jejich analýza v kvalitativním výzkumu probíhají v delším časovém intervalu, výzkumný proces má longitudinální charakter. Výzkumník vybírá na základě svých úvah místa pozorování nebo jedince, které dále sleduje v různých časových okamžicích. Analýza dat a jejich sběr probíhají současně - výzkumník sbírá data, provede jejich analýzu a podle výsledků se rozhodne, která data potřebuje, a začne znovu se sběrem dat a jejich analýzou.“

42

7.4 VÝZKUMNÉ METODY

Pro tuto práci byly zvoleny následující výzkumné metody, a to pozorování společně s pozorovacím protokolem a rozhovor. Pozorovací protokol, ve kterém je zahrnuto i samotné pozorování, bude kvantifikován na základě zjištění výsledků v oblasti jazykových dovedností a sociálních kompetencí dětí s OMJ. Rozhovor byl zvolen ke zjištění informací od pedagogů vzdělávajících děti s OMJ. Otázky jsou především zaměřeny na podporu, vzdělávání a práci s dětmi s OMJ v MŠ.

Metoda pozorování patří mezi základní metody pedagogické diagnostiky. Dle Ochrany je definována jako „empirická metoda, kdy prostřednictvím smyslového nazírání

---

⁴¹ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. s. 46. ISBN 80-7367-040-2.

⁴² Tamtéž, s. 50

získáváme informace o zkoumaném předmětu. Jde o výběrové vnímání, což znamená, že při použití této metody vyčleňujeme ze zkoumaného předmětu ty jeho části, které chceme sledovat. Z objektu tak vymezujeme jeho určitou část (podsystem), kterou nazýváme předmět zkoumání.“⁴³

Pozorovací protokol slouží jako prostředek měření kvantitativního rozměru. Ochrana popisuje, že *„měření patří do třídy empirických metod. Je to metoda, která na bázi empirického zkoumání zjišťuje kvantitativní vlastnosti zkoumaných jevů.“⁴⁴*

Rozhovor jako výzkumná metoda je zřejmě nejstarší a zároveň dosud nejvíce používaný způsob pro zjištění informací. Dle Švarcové je tato metoda *„založena na přímém dotazování, tedy na verbální komunikaci výzkumného pracovníka s respondentem nebo s více respondenty“.⁴⁵*

V této práci byl vybrán polostrukturovaný rozhovor obsahující předem připravené otázky, přičemž tazatelka měnila pořadí otázek dle potřeby. Pro respondenty byl zajištěn dostatečný čas i prostor pro zodpovězení otázek. Švarcová definuje polostrukturovaný rozhovor jako rozhovor, který *„nabízí respondentovi alternativní odpovědi, ale výzkumník klade doplňující a upřesňující otázky“.*

7.5 VÝZKUMNÝ SOUBOR

Základním souborem pro výzkumnou část práce jsou děti s OMJ/bez OMJ v povinném předškolním vzdělávání v plzeňských MŠ a jejich pedagožky. Výběrovým souborem jsou děti s OMJ/bez OMJ ve 3 třídách ve 3 vybraných plzeňských MŠ a jejich pedagožky. V každé třídě je nutnost přítomnosti alespoň jednoho dítěte s OMJ a učitelky, která má zkušenost se vzděláváním takového dítěte. Jedná se tedy o záměrný výběr.

Z důvodu zachování právního rámce ochrany osobních údajů GDPR budou v této práci pozměněna jména pedagogů i názvy mateřských škol.

---

⁴³ OCHRANA, František. *Metodologie, metody a metodika vědeckého výzkumu*. Praha: Karolinum, 2019. s. 38. ISBN 978-80-246-4200-0.

⁴⁴ Tamtéž, s. 39

⁴⁵ ŠVARCOVÁ, Iva. *Základy pedagogiky pro učitelské studium*. Praha: Vysoká škola chemicko-technologická v Praze, 2005. s. 28. ISBN 80-7080-573-0.

CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO SOUBORU

Výzkumné šetření probíhalo ve 3 veřejných mateřských školách v Plzni. V souladu s GDPR budou následující MŠ označeny jako mateřská škola č. 1 (dále jen MŠ1), mateřská škola č. 2 (dále jen MŠ2) a mateřská škola č. 3 (dále jen MŠ3). V MŠ1 byla vybrána třída, do které chodí děti v povinném předškolním vzdělávání, tedy ve věku 5-7 let. Třídu v MŠ1 navštěvují celkem 4 děti s OMJ. Vzhledem k tomu, že třídy v MŠ2 a MŠ3 navštěvují děti různých věkových kategorií, což znamená, že se jedná o heterogenní třídy, bylo ve třídě MŠ2 a MŠ3 k dispozici pro účel výzkumného šetření 1 dítě s OMJ v povinném předškolním vzdělávání. Pro pozorovací protokol byl vždy vybrán stejný počet dětí s OMJ a dětí bez OMJ v povinném předškolním vzdělávání k účelu porovnávání jazykových dovedností a sociálních kompetencí. Všichni účastníci výzkumného šetření byli obeznámeni se záměrem a cílem této práce. Od všech zúčastněných byl udělen souhlas se zpracováním údajů.

Pro rozhovor byly vybrány pedagožky výše zmíněných 3 tříd. Při přepisování záznamu rozhovoru budou respondentky z důvodu zachování anonymity označeny jako respondentka č. 1 (dále jen **R1**), respondentka č. 2 (dále jen **R2**) a respondentka č. 3 (dále jen **R3**).

8 ROZHOVOR S PEDAGOGY

8.1 CHARAKTERISTIKA ROZHOVORU

Tato metoda byla zvolena pro zjištění informací od pedagogů, kteří vzdělávají děti s OMJ v povinném předškolním vzdělávání. Rozhovor se uskutečnil bez přítomnosti dětí. Respondentky byly seznámeny se záměrem a cílem výzkumného šetření a udělily souhlas se zveřejněním odpovědí výhradně pro účely bakalářské práce. Odpovědi byly pro lepší plynulost rozhovoru nahrávány na diktafon.

První část rozhovoru je zaměřena na oblast podpory dětí s OMJ. Následují otázky, které se věnují vzdělávání a práci s dětmi s OMJ. V rozhovoru je též otázka týkající se současné situace s nově přichozími ukrajinskými dětmi poznamenané válkou. Závěrečná otázka je směřována na osobní názor a pohled respondentek na téma zlepšení či vylepšení podpory při vzdělávání dětí s OMJ (viz příloha 1).

Pro práci s daty zde byla použita transkripce, tedy přepis zvukových záznamů do podoby textu. Konkrétní otázky a doslovné výpovědi respondentek jsou součástí přílohy práce (viz příloha 2, 3 a 4).

8.2 VÝSLEDKY A INTERPRETACE DAT

Na úvod rozhovoru zazněla otázka, kolik dětí současně navštěvuje třídu tázané respondentky. Respondentka **R1** uvedla 4 děti, respondentka **R2** odpověděla, že jejich třídu navštěvují celkem 4 děti, ale jen 1 z nich je v povinném předškolním vzdělávání. Respondentka pod zkratkou **R3** odpověděla, že v jejich třídě mají v současné době 3 děti s OMJ, z toho 1 v povinném předškolním vzdělávání.

Při odpovědi na otázku týkající se podpory dětí s OMJ vzhledem k dílčím vzdělávacím cílům se shodují všechny 3 respondentky, že využívají jazykovou přípravu. Respondentky **R1** a **R3** uvedly, že jazyková příprava probíhá 2x týdně, zatímco respondentka **R2** odpověděla, že v jejich MŠ je výuka češtiny 1x týdně. Paní učitelky ještě dodávají, že vychází z plánu pedagogické podpory. Respondentka **R2** uvádí konkrétní postupy a činnosti: *„My pak ve třídě používáme hlavně obrazový materiál, knihy, máme nakoupené nějaké speciální a rozvíjející knihy pro tyto děti. K porozumění určitě používáme neverbální komunikaci a*

názornost. Jinak se snažíme využívat při vzdělávacích činnostech prvky dramatizace, učíme je básničky s pohybem.“ Podobně odpověděla i respondentka **R3**, která popisovala konkrétní způsoby práce a činnosti s dětmi s OMJ vedoucí k naplnění vzdělávacích cílů: *„My s nimi na třídě pracujeme individuálně, sedneme si k nim a zadáváme jim individuální úkoly, a při nich nám třeba děti vysvětlují, jak je vyřešily. Dále pak normálně rozhovor, povídání, četba pohádek, jazykové hry atd. Když třeba řeknou něco špatně, tak je doopravíme, nebo jim to vysvětlíme.“*

Na problematiku začleňování a vzdělávání se zaměřuje otázka č. 3. Respondentky odpověděly stejně, že je důležitý individuální přístup. V případě neporozumění dětem věty opakovat, vysvětlovat a využít prvky neverbální komunikace k lepšímu pochopení. Významnou roli zde hraje i nápodoba, kdy děti opakuji to, co vidí a slyší. Paní učitelka **R3** dodává, že i samy děti mohou pomoci se začleněním: *„Navíc tady máme výhodu, že je tu hodně empatických dětí, takže ty se jich vždy ujaly, včlenily je do her, hrály si s nimi.“*

Všechny respondentky se shodly, že efektivním způsobem, jak pracovat s dětmi s OMJ, je individuální přístup. Respondentka s označením **R1** jednoznačně odpověděla: *„Musím říci, že to, co se mi opravdu nejvíce osvědčilo, je již několikrát zmiňovaný individuální přístup.“*

Pozitivní je, že všechny respondentky považují spolupráci s rodiči současných dětí s OMJ za velmi dobrou. Respondentka **R3** dokonce dodává, že rodiče dětí, které navštěvují jejich třídu, jsou vstřícní a velmi se v komunikaci a spolupráci snaží.

Na otázku, zda paní učitelky ovlivnila, nebo je nějakým způsobem ovlivnila současná válka na Ukrajině, odpověděla každá respondentka odlišně. Paní učitelka **R1** uvádí: *„Určitě, hlavně na začátku. Naši školku navštěvují děti převážně ukrajinské národnosti, a musím se přiznat, že je to zkrátka jiná natura.“* Respondentka **R2** reagovala na tuto otázku následovně: *„Naši školku nenavštěvuje tolik ukrajinských dětí, takže se to zvládnout.“* Respondentka **R3** uvedla, že ji současná situace nijak neovlivnila, vzhledem k tomu, že do její třídy nechodí žádné nově příchozí, ukrajinské dítě.

Poslední otázka, která se věnuje vylepšení/zlepšení či změny při práci s dětmi s OMJ, odpověděly jednohlasně respondentky **R1** a **R2**, že by bylo dobré, kdyby se snížily počty

dětí s OMJ v jedné třídě. Respondentka **R3** uvádí, že neshledává nic, co by bylo zapotřebí zlepšit.

SHRNUTÍ

Ze zjištěných informací z výše uvedených rozhovorů vyplývá, že 3 různé třídy mateřských škol navštěvuje celkem 11 dětí s OMJ, z toho 6 dětí s OMJ v povinném předškolním vzdělávání.

Všechny respondentky uvedly, že jako podporu při dosahování dílčích vzdělávacích cílů využívají jazykovou přípravu, plán pedagogické podpory, dále obrazové materiály, názornost a neverbální komunikaci. Poté byl zmíněn individuální přístup, zařazování dramatických prvků či básniček s pohybem do vzdělávacích činností. Paní učitelky také využívají speciální knihy určené těmto dětem. V jedné z odpovědí zaznělo, že paní učitelky zadávají dětem individuální úkoly, komunikují s nimi, vedou s nimi rozhovory, čtou s nimi knihy a využívají různé jazykové hry.

Respondentky se shodují na tom, že jako osvědčený postup při práci s dětmi s OMJ se jeví individuální přístup. Respondentky individuální přístup ve svých výpovědích opakovaně zmiňovaly.

Spolupráce s rodiči je u všech respondentek vnímána pozitivně. Nespatřují žádné výrazné obtíže v komunikaci, protože dle respondentek se vždy nějakým způsobem dorozumí. Jediné, co se občas stává, je situace, která nastává v momentě, kdy rodiče odkývají vše, co se jim řekne, aniž by porozuměli smyslu sdělení.

Co se týká nově příchozích ukrajinských dětí postižené válkou, každá respondentka má k této otázce jiný postoj. V jedné z odpovědí zaznělo, že respondentku současná situace ovlivnila hlavně na začátku, protože jejich třídu navštěvují děti převážně ukrajinské národnosti. Se zřetelem na počet ukrajinských dětí v mateřské škole další respondentka uvedla, že jejich MŠ nenavštěvuje velký počet ukrajinských dětí, takže se vzdělávání a práce s nimi dá zvládnout. Vzhledem k tomu, že třídu poslední respondentky nenavštěvují nově příchozí ukrajinské děti, zastává paní učitelka názor, že ji tato situace nepoznamenala ani neovlivnila.

9 POZOROVACÍ PROTOKOLY

Za účelem zaznamenání výsledků pozorování byl vytvořen na základě pročtené odborné literatury pozorovací protokol (arch). Pozorování probíhalo ve 3 třídách různých mateřských škol v Plzni s celkovým počtem 6 dětí s OMJ v povinném předškolním vzdělávání a 6 dětí bez OMJ v povinném předškolním vzdělávání v 1. pololetí školního roku 2022/23. S ohledem na spoluúčast a aktivní podíl pozorovatele byla zvolena metoda záměrného přímého pozorování. Vzhledem k zaznamenávání výsledků do pozorovacího protokolu bylo toto pozorování systematické. Do pozorovacích protokolů byl proveden četnost výskytu pozorovaného jevu, tedy záznam frekvence jazykových dovedností a sociálních kompetencí všech zúčastněných dětí. Pozorovací protokol je tak rozdělen do dvou částí.

První část pozorovacího protokolu je orientována na jazykové dovednosti dětí. Jako první podkapitolou je zde rozhovor obsahující otázky na následující témata: *základní otázky, rodina, mateřská škola, koníčky a zájmy, den dítěte a spontánní vyprávění*. Následuje shrnující tabulka vztahující se na komunikaci dítěte s OMJ. Druhá podkapitola je zaměřena na popis obrázku, třetí podkapitola se věnuje porozumění textu a poslední podkapitolou je porozumění pokynům učitele. Podkapitoly byly vymyšleny tak, aby obsahovaly všechny jazykové roviny, kterými jsou: lexikálně-sémantická rovina (slovní zásoba), pragmatická rovina (praktické využití jazyka), morfologicko-syntaktická rovina (gramatika) a foneticko-fonologická rovina (výslovnost).

V druhé části pozorovacího protokolu byly zaznamenávány sociální kompetence dětí. Děti byly pozorovány při běžných aktivitách, řízených činnostech, spontánních činnostech a volných hrách s ostatními dětmi.

Hodnotící škála byla upravena speciálně pro každou část a podkapitolu. V pozorovacím protokolu byly na výběr následující možnosti: gramaticky správně (**GS**) – srozumitelné (**S**), ano – ne, ano – částečně ano – ne.

Obě části pozorovacího protokolu jsou vyhodnoceny slovním hodnocením a grafickým statistickým znázorněním.

9.1 VÝSLEDKY A INTERPRETACE DAT

9.1.1 POZOROVACÍ PROTOKOL Č. 1

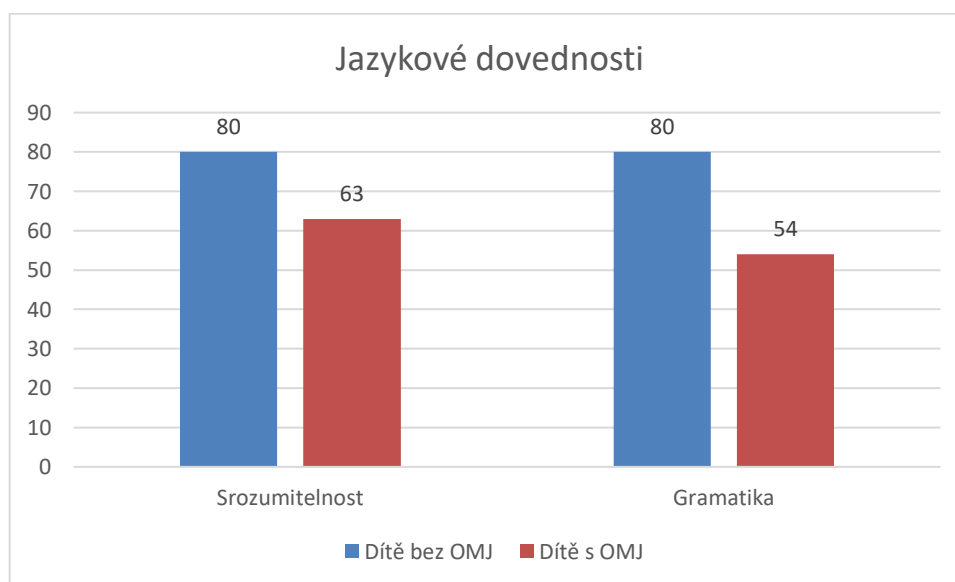
Mateřská škola: MŠ1

Počet dětí s OMJ: 4

Počet dětí bez OMJ: 4

Celkový počet dětí: 8

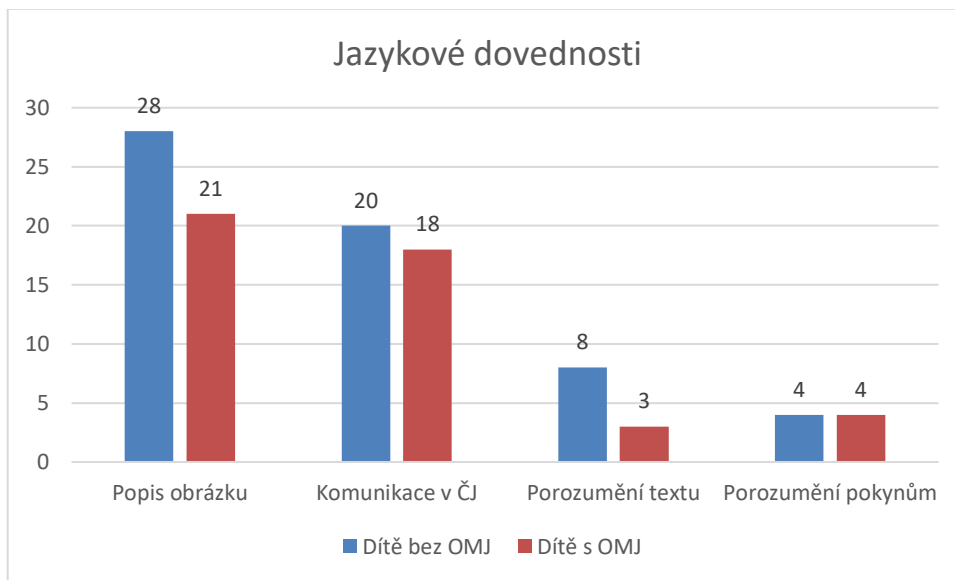
Oblast:	Srozumitelnost	Gramatika
Dítě bez OMJ	80	80
Dítě s OMJ	63	54

Graf 1

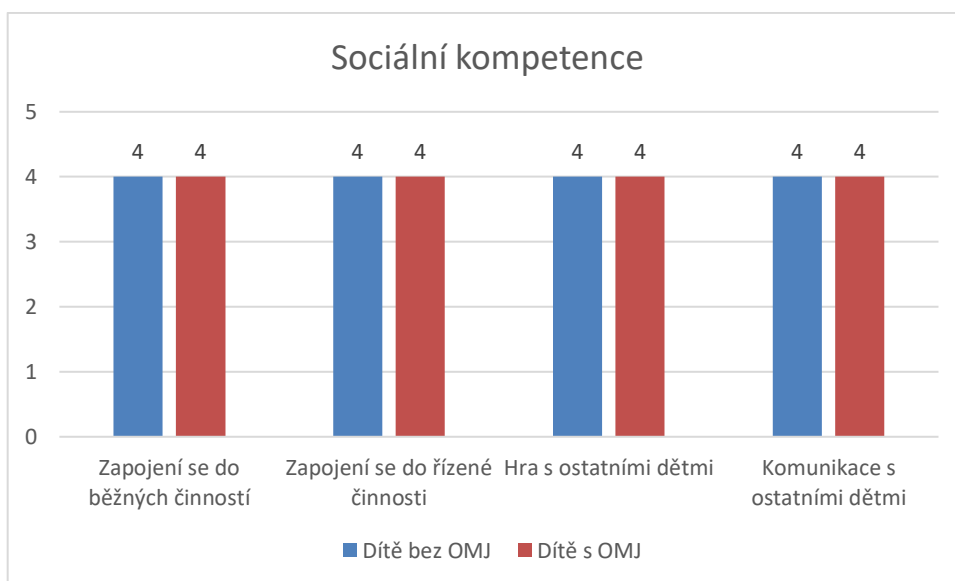
Oblast:	Popis obrázku	Komunikace v ČJ	Porozumění textu	Porozumění pokynům
Dítě bez OMJ	28	20	8	4
Dítě s OMJ	21	18	3	4

Graf 2

Oblast:	Zapojení se do běžných činností	Zapojení se do řízené činnosti	Hra s ostatními dětmi	Komunikace s ostatními dětmi
Dítě bez OMJ	4	4	4	4
Dítě s OMJ	4	4	4	4

Graf 3

SHRNUTÍ:

Z výsledků pozorovacích protokolů vyplývá, že děti bez OMJ neměly žádné obtíže v jazykových dovednostech (viz graf č. 1 a č. 2) ani sociálních kompetencích (viz graf č. 3). Výsledky splnily všechna kritéria a v každé oblasti byl dosažen maximální možný počet frekvence četnosti jazykových dovedností a sociálních kompetencí (viz graf č. 1, 2 a 3).

Druhá skupina pozorovaných dětí, tedy děti s OMJ, mluvily při rozhovoru vícekrát srozumitelněji než gramaticky správně (viz graf č. 1). Největší obtíž byla ve skloňování ohebných slovních druhů. Problém se správným skloňováním se objevil u všech pozorovaných dětí s OMJ. I přesto se děti snažily komunikovat v českém jazyce, což dokládá i graf č. 2. Z téhož grafu lze vyčíst, že potíže pro děti s OMJ spočívala především v oblasti porozumění textu (viz graf č. 2). Naopak porozuměním pokynům učitele vyšlo dle numerických hodnot velice příznivě (viz graf č. 2). Dle posledního výsledku grafu se děti ve třídě zadaptovaly mezi ostatní děti a taktéž se zapojily do všech činností (viz graf č. 3).

9.1.2 POZOROVACÍ PROTOKOL Č. 2

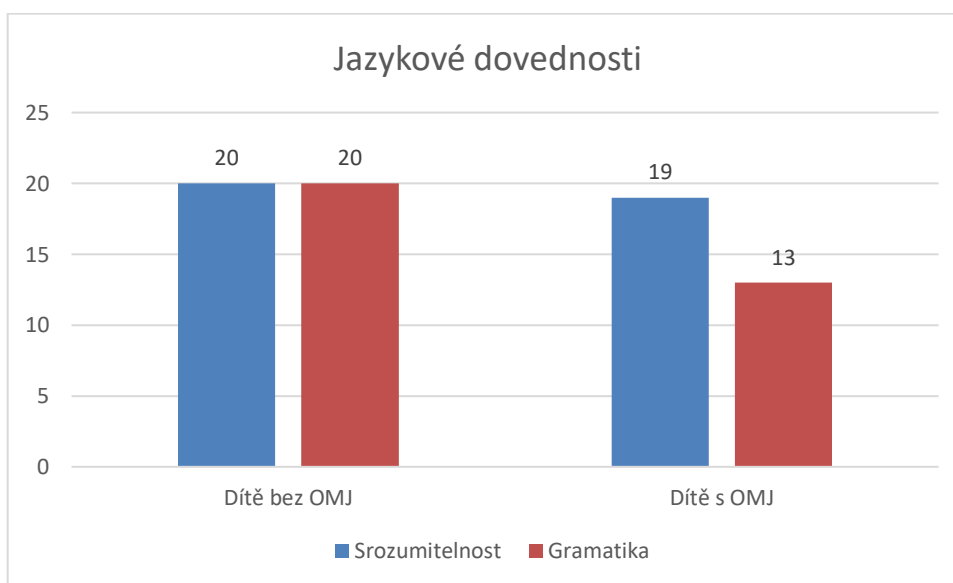
Mateřská škola: MŠ2

Počet dětí s OMJ: 1

Počet dětí bez OMJ: 1

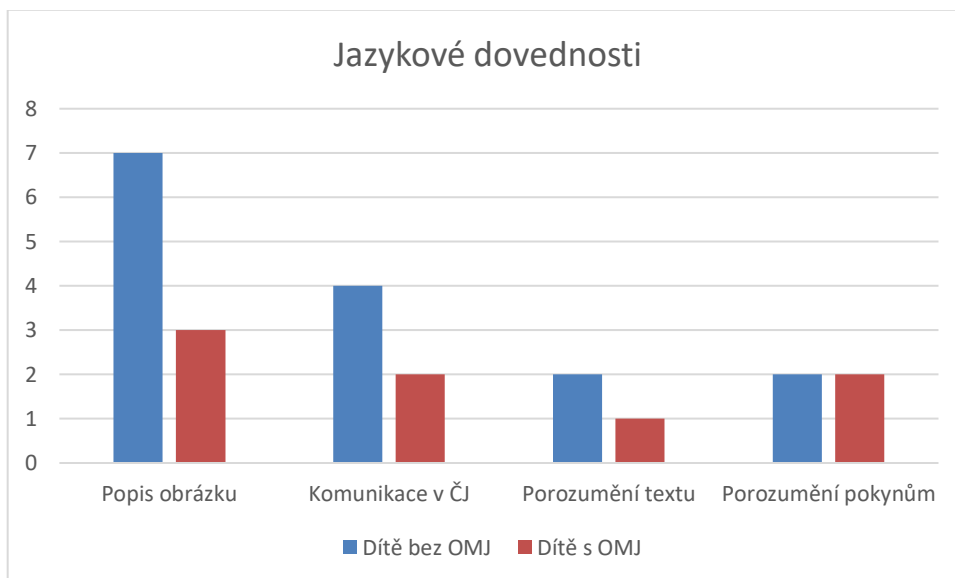
Celkový počet dětí: 2

Oblast:	Srozumitelnost	Gramatika
Dítě bez OMJ	20	20
Dítě s OMJ	19	13

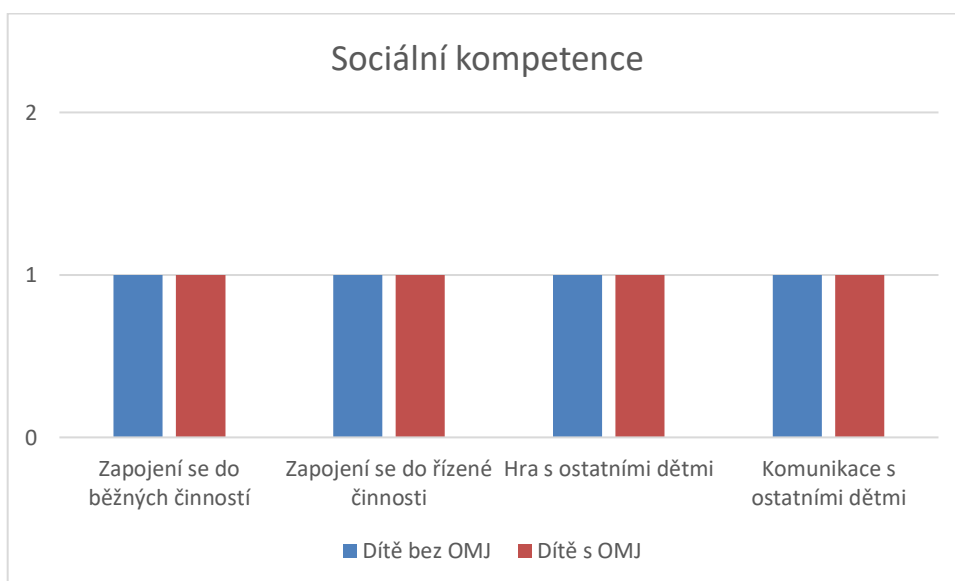
Graf 4

Oblast:	Popis obrázku	Komunikace v ČJ	Porozumění textu	Porozumění pokynům
Dítě bez OMJ	7	4	2	2
Dítě s OMJ	3	2	1	2

Graf 5

Oblast:	Zapojení se do běžných činností	Zapojení se do řízené činnosti	Hra s ostatními dětmi	Komunikace s ostatními dětmi
Dítě bez OMJ	1	1	1	1
Dítě s OMJ	1	1	1	1

Graf 6

SHRNUTÍ:

Ze zjištěných výsledků lze říci, že dítě bez OMJ ve třídě MŠ2 splnilo veškerá kritéria v obou oblastech sledovaných jevů, a to jak v jazykových dovednostech (viz graf č. 4 a 5), tak v sociálních dovednostech (viz graf č. 6). Pozorované dítě mluvalo srozumitelně a gramaticky správně (viz graf č. 4), dokázalo popsat obrázek dle zadaných kritérií, na otázky týkající se přečtené pohádky odpovědělo bez chyby a pokynům učitele vždy porozumělo (viz graf č. 5). V sociálních kompetencích nebyly též spatřeny žádné obtíže (viz graf č. 6).

Pozorované dítě s OMJ mělo mírné obtíže v jazykových dovednostech (viz graf č. 4 a 5). Mluvalo česky poměrně srozumitelně, ale hůře byla vyhodnocena oblast gramatické správnosti (viz graf č. 4). I zde byl problém se skloňováním ohebných slovních druhů a časováním některých skupin sloves. U zmíněného dítěte v komunikaci nepřevládala mateřský jazyk, dítě komunikovalo výhradně v češtině (viz graf č. 5). Pozorované dítě dokázalo popsat obrázek s drobnými nedostatky, což platilo i u porozumění textu (viz graf č. 5). Naopak pokynům učitele porozumělo bez potíží (viz graf č. 6). S ohledem na výsledek grafu č. 6 je zřejmé, že se dítě dokázalo zadaptovat a socializovat (viz graf č. 6).

9.1.3 POZOROVACÍ PROTOKOL Č. 3

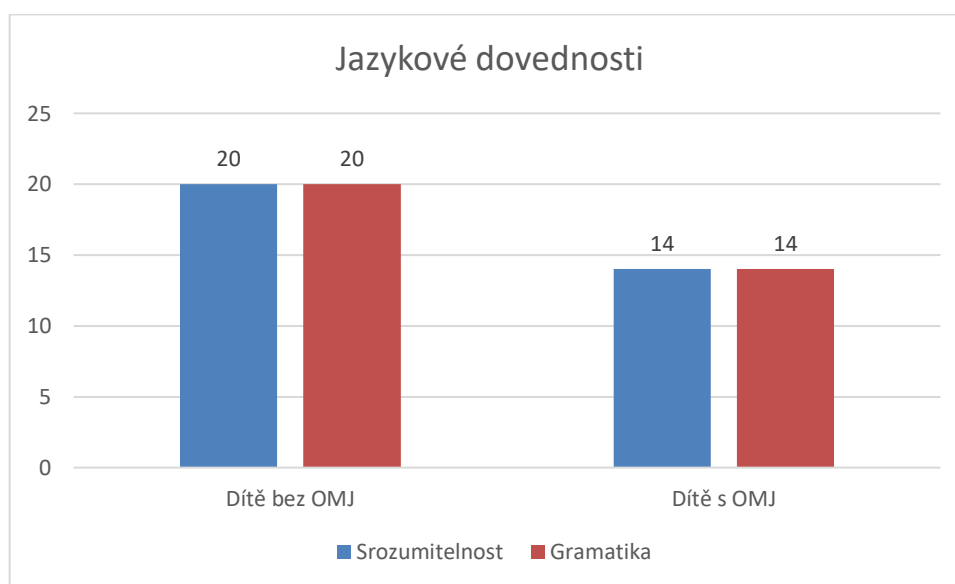
Mateřská škola: MŠ3

Počet dětí s OMJ: 1

Počet dětí bez OMJ: 1

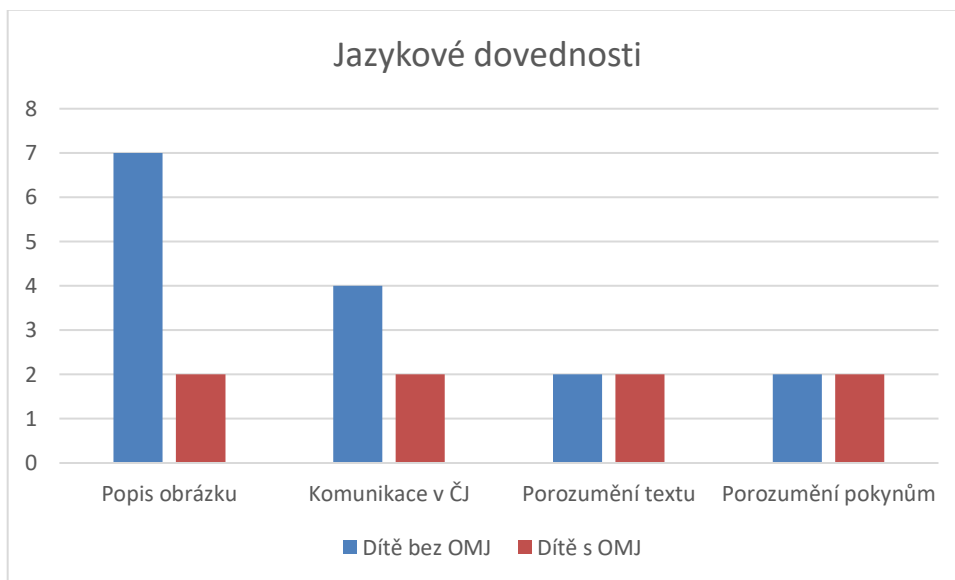
Celkový počet dětí: 2

Oblast:	Srozumitelnost	Gramatika
Dítě bez OMJ	20	20
Dítě s OMJ	14	14

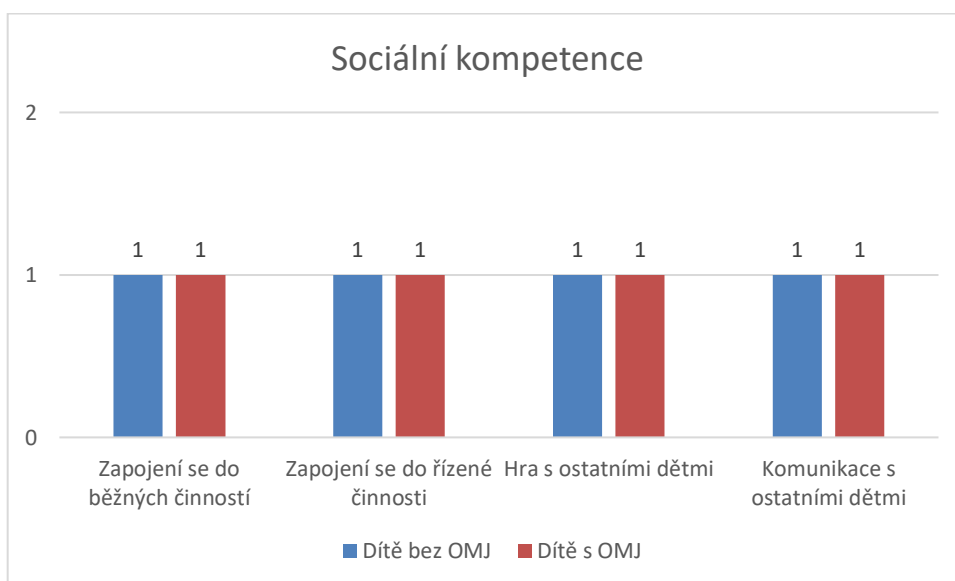
Graf 7

Oblast:	Popis obrázku	Komunikace v ČJ	Porozumění textu	Porozumění pokynům
Dítě bez OMJ	7	4	2	2
Dítě s OMJ	2	2	2	2

Graf 8

Oblast:	Zapojení se do běžných činností	Zapojení se do řízené činnosti	Hra s ostatními dětmi	Komunikace s ostatními dětmi
Dítě bez OMJ	1	1	1	1
Dítě s OMJ	1	1	1	1

Graf 9

SHRNUTÍ:

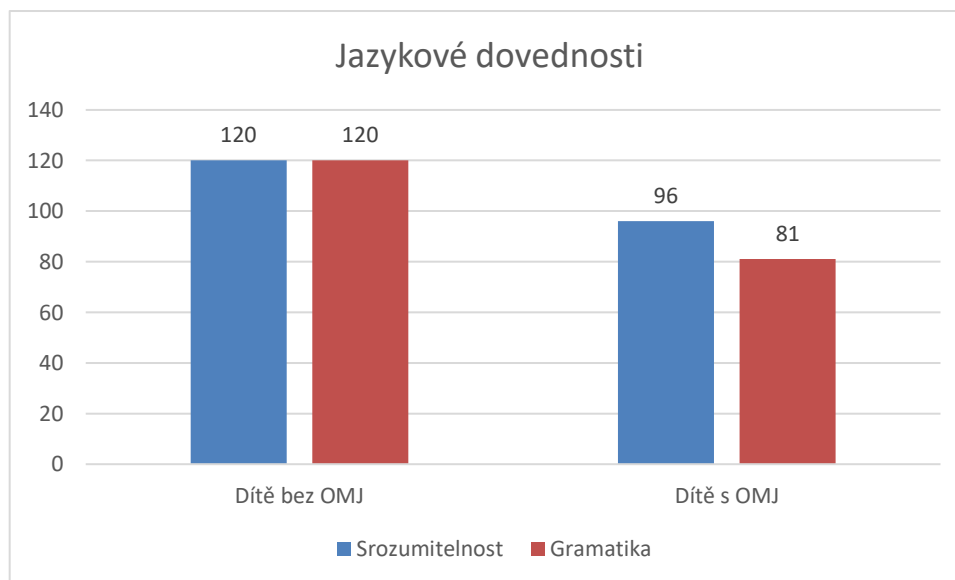
Zjištěné výsledky poslední sledované třídy MŠ ukazují, že i zde pozorované dítě bez OMJ úspěšně dosáhlo ve všech oblastech maximálně možného počtu. V rozhovoru dítě mluvilo srozumitelně a věty byly správně gramaticky tvořené (viz graf č. 7). Další oblasti jazykových dovedností dítě zvládlo bez obtíží (viz graf č. 8). Sociální kompetence taktéž vyšly s pozitivním výsledkem (viz graf č. 9).

Co se týká jazykových dovedností dítěte s OMJ, je z prvního grafu patrné, že se snažilo odpovídat srozumitelně a zároveň gramaticky správně (viz graf č. 7). Pozorované dítě s OMJ mělo největší potíž s popiskem obrázku (viz graf č. 8). Dítěti chyběla aktivní slovní zásoba při popisu zadaného obrázku. Dle grafu č. 8 vyplývá, že dítě porozumělo jak textu, tak pokynům učitele. Dle výše uvedených výsledků je zřejmé, že pozorované dítě více česky rozumělo, nežli samo mluvilo. Sociální kompetence pozorovaného dítěte s OMJ jsou stejné jako u dítěte bez OMJ, což znamená, že se plnohodnotně zapojilo a socializovalo s ostatními dětmi.

9.2 CELKOVÉ VÝSLEDKY A INTERPRETACE DAT

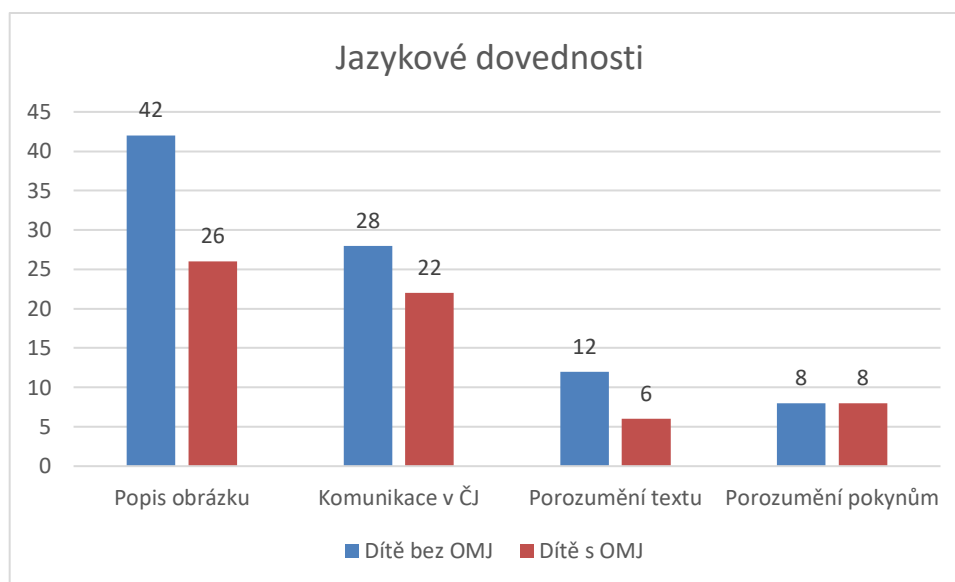
Oblast:	Srozumitelnost	Gramatika
Dítě bez OMJ	120	120
Dítě s OMJ	96	81

Graf 10

Dle výsledků jazykových dovedností vyplývá, že děti bez OMJ mluvily srozumitelně a gramaticky správně. Děti s OMJ mluvily převážně srozumitelně, avšak někdy gramaticky nesprávně (viz graf č. 10). Největší obtíže měly děti s OMJ se skloňováním ohebných slovních druhů. Pozorované dítě z MŠ2 mělo problém správně vyčasovat některé skupiny sloves jednotlivých slovesných tříd. V úspěšné komunikaci, srozumitelnosti a tvoření správných gramatických vět sehrálo velkou roli i to, zda dotyčné dítě již navštěvovalo v předchozích letech mateřskou školu, či pokud teprve začalo do MŠ chodit od začátku školního roku 2022/23, případně zdali přišlo do MŠ v průběhu zmíněného školního roku.

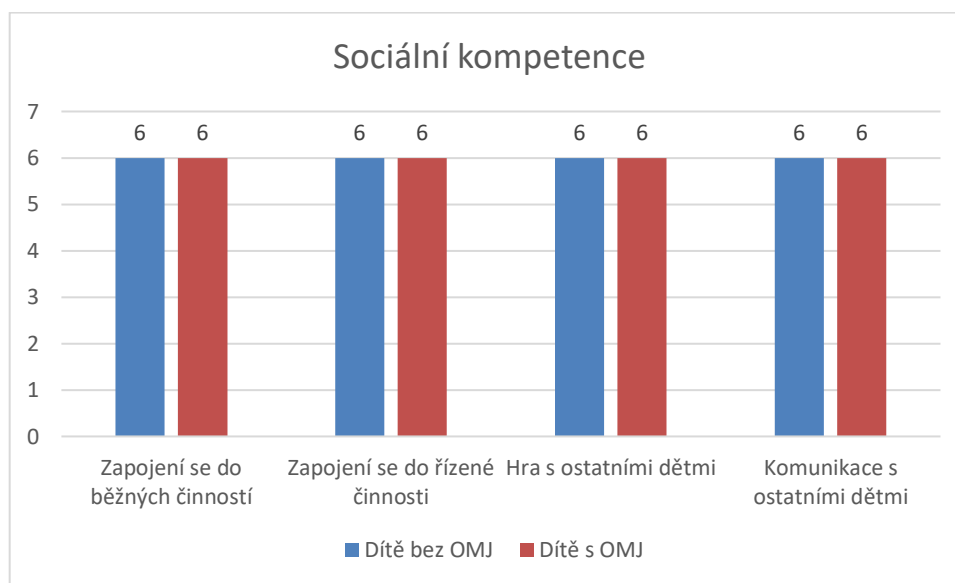
Oblast:	Popis obrázku	Komunikace v ČJ	Porozumění textu	Porozumění pokynům
Dítě bez OMJ	42	28	12	8
Dítě s OMJ	26	22	6	8

Graf 11

Ze zjištěných dat jazykových dovedností lze vyčíst, že největší potíží měly děti s OMJ při popisu obrázku (viz graf č. 11). Důležitým faktorem zde určitě byla nutná znalost slovní zásoby týkající se tématu předloženého obrázku určeného k popisu. Příznivým faktem je zřejmě snaha o komunikaci v češtině ze strany dětí s OMJ (viz graf č. 11). V dalším sloupci grafu se nachází porozumění textu, které též není ve všeobecném měřítku nejsilnější stránkou pozorovaných dětí s OMJ. I zde byla podstatná znalost slovní zásoby vztahující se k tématu, aby došlo k porozumění přečteného textu. Naopak porozumění pokynům učitele vyšlo ve srovnání s dětmi bez OMJ se stejnou hodnotou (viz graf č. 11). V celkovém výsledku zvládly děti bez OMJ všechny oblasti jazykových kompetencí oproti dětem s OMJ, které dosáhly maxima pouze v poslední pozorované oblasti.

Oblast:	Zapojení se do běžných činností	Zapojení se do řízené činnosti	Hra s ostatními dětmi	Komunikace s ostatními dětmi
Dítě bez OMJ	6	6	6	6
Dítě s OMJ	6	6	6	6

Graf 12

V oblasti sociálních kompetencí je z výsledných dat zcela zřejmé, že se děti s OMJ dokázaly zadaptovat a zapojit do všech činností a aktivit (viz graf č. 12). V porovnání s dětmi bez OMJ lze z grafu vyčíst, že se děti s OMJ nachází na zcela shodné numerické příčce jako děti bez OMJ. Pozitivním zjištěním je i fakt, že si pozorované děti dokáží hrát a komunikovat s ostatními, což znamená úspěšnou integraci všech pozorovaných dětí s OMJ.

ZÁVĚR

Bakalářská práce byla zaměřena na děti s OMJ v MŠ v povinném předškolním vzdělávání. Hlavní cílem této práce bylo zjistit, jakou podporu poskytují mateřské školy dětem s OMJ v MŠ v povinném předškolním vzdělávání při dosahování dílčích vzdělávacích cílů vycházejících z RVP PV a ŠVP pomocí rozhovorů s vybranými pedagogy z plzeňských mateřských škol. Dílčím cílem bylo vyhodnocení úrovně jazykových dovedností a sociálních kompetencí dětí s OMJ v MŠ v povinném předškolním vzdělávání za pomoci pozorovacích protokolů a metody pozorování, které bylo realizováno taktéž v plzeňských mateřských školách.

Teoretická část práce se v úvodní části zabývá vysvětlením pojmu dítě s OMJ v MŠ v povinném předškolním vzdělávání. Dále je popsáno legislativní ukotvení týkající se dětí s OMJ. Jsou zde zmíněny organizace podporující děti s OMJ se snahou pomoci školám, pedagogům a rodičům. Poté jsou v práci vymezeny pojmy integrace, inkluze a adaptace. V další části jsou vysvětleny stupně podpůrných opatření dětí s OMJ. V závěru teoretické části je definováno vzdělávání dětí s OMJ a možnosti jejich podpory.

Následuje výzkumná část práce, která ve svém úvodu vymezuje metodologii, výzkumný cíl, výzkumné otázky, popisuje druh výzkumu, výzkumný soubor a metody zvolené pro tuto práci. Další kapitolou této práce jsou charakteristiky, vyhodnocení a interpretace dat z realizovaných rozhovorů. Závěrečná část obsahuje charakteristiku, vyhodnocení a interpretace dat z pozorovacích protokolů.

Ze zjištěných údajů získaných z uskutečněných rozhovorů vyplývá, že učitelky mateřských škol MŠ1, MŠ2 a MŠ3 využívají pro podporu dětí s OMJ při dosahování dílčích vzdělávacích cílů vycházejících z RVP a ŠVP hlavně jazykovou přípravu a plán pedagogické podpory. Při vzdělávacích činnostech a různých aktivitách využívají paní učitelky také obrazové materiály, názornost a neverbální komunikaci. Poté byl v odpovědi několikrát zmíněn individuální přístup. Dále paní učitelky zařazují do vzdělávání dramatické prvky či básničky s pohybem. Paní učitelky také využívají knihy určené speciálně těmto dětem. V jedné z odpovědí zaznělo, že paní učitelky zadávají dětem individuální úkoly, komunikují s nimi, vedou s nimi rozhovory, čtou s nimi knihy a využívají různé jazykové hry.

Dle výsledků jazykových dovedností lze konstatovat, že děti bez OMJ splnily všechna kritéria hodnocení. Děti s OMJ mluvily srozumitelně, avšak ne vždy gramaticky správně (viz graf č. 10). Děti se snažily komunikovat v českém jazyce co nejvíce a při rozhovoru mluvily česky s mírnými obtížemi (viz graf č. 11). V oblasti porozumění textu a popisu obrázku chyběla v některých případech odpovídající znalost slovní zásoby vztahující se k tématu. Z tohoto důvodu lze z grafu vyčíst, že děti bez OMJ dosáhly mnohem lepších výsledků než děti s OMJ (viz graf č. 11). Děti bez OMJ i s OMJ porozuměly všem pokynům učitele, a tak se nachází na stejné příčce hodnocení (viz graf č. 11).

V oblasti sociálních kompetencí je z výsledných dat zřejmé, že se děti s OMJ dokázaly zadaptovat a zapojit do všech činností a aktivit, stejně tak jako děti bez OMJ (viz graf č. 12). Tímto výsledkem se potvrdilo, že se pozorované děti s OMJ úspěšně integrovaly do školního prostředí. Bakalářská práce tak naplnila všechny cíle, které byly na začátku stanoveny.

Výsledky výzkumné části mohou sloužit jako podklad pro další zpracování ve větším rozsahu s větším počtem pozorovaných dětí. Výsledky by se poté mohly mnohem lépe demonstrovat, a to zejména v jakých konkrétních oblastech je potřeba děti s OMJ co nejvíce vzdělávat, a jaké využití podpory by na takové zlepšení bylo nejvhodnější.

RESUMÉ

Téma bakalářská práce je „Děti s odlišným mateřským jazykem v mateřských školách v povinném předškolním vzdělávání“. V práci je řešena problematika dětí s odlišným mateřským jazykem v mateřských školách. Tato práce je rozdělena na dvě části, a to na část teoretickou a část výzkumnou.

Teoretická část práce se v úvodní části zabývá vysvětlením pojmu dítě s OMJ v MŠ v povinném předškolním vzdělávání. Dále je popsáno legislativní ukotvení týkající se dětí s OMJ. Jsou zde zmíněny organizace podporující děti s OMJ se snahou pomoci školám, pedagogům a rodičům. Poté jsou v práci vymezeny pojmy integrace, inkluze a adaptace. V další části jsou vysvětleny stupně podpůrných opatření dětí s OMJ. V závěru teoretické části je definováno vzdělávání dětí s OMJ a možnosti jejich podpory.

Následuje výzkumná část práce, která ve svém úvodu vymezuje metodologii, výzkumný cíl, výzkumné otázky, popisuje druh výzkumu, výzkumný soubor a metody zvolené pro tuto práci. Další kapitolou této práce jsou charakteristiky, vyhodnocení a interpretace dat z realizovaných rozhovorů. Závěrečná část obsahuje charakteristiku, vyhodnocení a interpretace dat z pozorovacích protokolů.

Hlavní cílem této práce bylo zjistit, jakou podporu poskytují mateřské školy dětem s OMJ v MŠ v povinném předškolním vzdělávání při dosahování dílčích vzdělávacích cílů vycházejících z RVP PV a ŠVP pomocí rozhovorů s vybranými pedagogy z plzeňských mateřských škol. Dílčím cílem bylo vyhodnocení úrovně jazykových dovedností a sociálních kompetencí dětí s OMJ v MŠ v povinném předškolním vzdělávání za pomoci pozorovacích protokolů a metody pozorování, které bylo realizováno taktéž v plzeňských mateřských školách.

SUMMARY

The topic of the bachelor thesis is "Children with a different mother tongue in nursery schools in compulsory pre-primary education". The thesis deals with the issue of children with a different mother tongue in nursery schools. This thesis is divided into two parts, a theoretical part and a research part.

The theoretical part of the thesis deals with the explanation of the concept of a child with a different mother tongue in kindergarten in compulsory pre-primary education. It also describes the legislative anchoring concerning children with a different mother tongue. There are mentioned organizations supporting children with a different mother tongue in an effort to help schools, teachers and parents. Then the concepts of integration, inclusion and adaptation are defined in the thesis. The next part explains the levels of support measures for children with different mother tongue. At the end of the theoretical part, the education of children with a different mother tongue and the possibilities of their support are defined.

This is followed by the research part of the thesis, which in its introduction defines the methodology, research objective, research questions, describes the type of research, research set and methods chosen for this work. The next chapter of this thesis is the characteristics, evaluation and interpretation of data from realized interviews. The final part contains the characteristics, evaluation and interpretation of data from observation protocols.

The main objective of this thesis was to find out what support nursery schools provide to children with a different mother tongue in kindergarten in compulsory pre-primary education in achieving partial educational goals based on the RVP PV and ŠVP through interviews with selected teachers from Pilsen nursery schools. The partial objective was to evaluate the level of language skills and social competencies of children with a different mother tongue in kindergarten in compulsory pre-primary education using observation protocols and the observation method, which was also implemented in Pilsen nursery schools.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina, Eva DANDOVÁ, Jana KRATOCHVÍLOVÁ, Hana NÁDVORNÍKOVÁ, Zora SYSLOVÁ a Lenka ŠULOVÁ. *Školní zralost a její diagnostika*. Praha: Raabe, 2017. ISBN 978-80-7496-319-3.
- CVEJNOVÁ, Jitka, Jana ČEMUSOVÁ, Milan HRDLIČKA, Petra CHVOJKOVÁ, Marie KESTŘÁNKOVÁ, Jitka LUKÁŠOVÁ, Markéta SLEZÁKOVÁ a Kateřina VLASÁKOVÁ. *Metodika přípravy ke zkoušce z českého jazyka pro žadatele o trvalý pobyt (úroveň A1)*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2008. ISBN 978-80-87000-24-3.
- GARLIN, Edgardis. *Die Kikus-Methode: Ein Leitfaden*. München: Hueber Verlag, 2008. ISBN 978-3-19-311431-0.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.
- JANDOUREK, Jan. *Slovník sociologických pojmů*. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-3679-2.
- Kol. autorů META o.s. *Žáci s odlišným mateřským jazykem v českých školách*. Praha: META o.p.s. – Sdružení pro příležitosti mladých migrantů, 2011. ISBN 978-80-254-9175-1.
- LINHARTOVÁ, Tereza a Barbora LOUDOVÁ STRALCZYNSKÁ. *Děti s odlišným mateřským jazykem v mateřských školách*. Praha: Meta, o.p.s. - Společnost pro příležitosti mladých migrantů, 2018. ISBN 978-80-88171-18-8.
- MUSIL, Jiří Václav. *Speciální psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1999. ISBN 80-244-0008-1.
- OCHRANA, František. *Metodologie, metody a metodika vědeckého výzkumu*. Praha: Karolinum, 2019. ISBN 978-80-246-4200-0.
- OPRAVILOVÁ, Eva. *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-5107-8.
- PRŮCHA, Jan. *Interkulturní psychologie: sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-709-1
- PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova: příručka (nejen) pro učitele*. Praha: Triton, 2011. ISBN 978-80-7387-502-2.
- PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.
- SYSLOVÁ, Zora, Jana KRATOCHVÍLOVÁ a Táňa FIKAROVÁ. *Pedagogická diagnostika v MŠ: práce s portfoliem dítěte*. Praha: Portál, 2018. ISBN 978-80-262-1324-6.
- ŠVARCOVÁ, Iva. *Základy pedagogiky pro učitelské studium*. Praha: Vysoká škola chemicko-technologická v Praze, 2005. ISBN 80-7080-573-0.
- ZÁLESKÁ, Klára. *Podpora školní adaptace dětí-cizinců*. Brno: Masarykova univerzita, 2020. ISBN 978-80-210-9649-3.

INTERNETOVÉ ZDROJE

- CHMELÍKOVÁ, Kristýna a Barbora DVOŘÁKOVÁ. Plán pedagogické podpory v MŠ (PLPP). *Inkluzivní škola.cz* [online]. 08.03.2023 [cit. 2023-03-10]. Dostupné z: <https://inkluzivniskola.cz/plany-podpory-ms>
- CHMELÍKOVÁ, Kristýna. Příprava MŠ na příchod dítěte. *Inkluzivní škola.cz* [online]. 06.02.2023 [cit. 2023-02-12]. Dostupné z: <https://inkluzivniskola.cz/priprava-ms-na-prichod-ditete>
- Inkluzivní škola.cz: Inspirace a podpora pro pedagogy při práci s dětmi a žáky s odlišným mateřským jazykem. *META, o.p.s.* [online]. [cit. 2022-12-15]. Dostupné z: <https://inkluzivniskola.cz/>
- KIKUS: Kinder in Kulturen und Sprachen. *Zentrum für kindliche Mehrsprachigkeit e.V.* [online]. [cit. 2023-02-13]. Dostupné z: <https://kikus.org/kikus/#warumKikus>
- Kurikulum češtiny jako druhého jazyka pro předškolní vzdělávání. *MŠMT* [online]. Národní pedagogický institut, 2021 [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/55831/>
- Legislativa. *META, o.p.s.* [online]. [cit. 2022-11-28]. Dostupné z: <https://meta-ops.eu/odborna-verejnost/legislativa/>
- Metodický materiál MŠMT k poskytování bezplatné jazykové přípravy v předškolním a základním vzdělávání od 1. září 2021. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. MŠMT, 2022 [cit. 2023-04-07]. Dostupné z: https://www.msmt.cz/file/58336_1_1/
- O METĚ. *META, o.p.s.: Podporujeme děti a žáky s odlišným mateřským jazykem a jejich učitele* [online]. [cit. 2022-12-15]. Dostupné z: <https://meta-ops.eu/clanek/o-mete/>
- O nás: Historie. *InBáze, z. s.* [online]. [cit. 2023-12-15]. Dostupné z: <https://inbaze.cz/historie/>
- Péče o děti, žáky, studenty z kulturně odlišného prostředí (cizince, žáky s OMJ, s nedostatečnou znalostí českého jazyka...). *Pedagogicko-psychologická poradna Ústeckého kraje a Zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, Teplice, příspěvková organizace* [online]. 2021 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: https://pppuk.cz/soubory/ppp_doporuceni_podpora_deti_s_omj_v_ms.pdf
- *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT, 2021. s. 35. [cit. 2022-11-28]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/56051/>
- Souhrnné informace o povinném předškolním vzdělávání. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. MŠMT, 2020. [cit. 2023-01-28]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/52658/>
- Statut o.p.s. *Centrum pro integraci cizinců, o.p.s.* [online]. [cit. 2022-12-15]. Dostupné z: <https://www.cicops.cz/cz/o-nas/107-statut-o-p-s>
- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2004. [cit. 2022-11-28]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/dokumenty/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-ode-dne-1-2-2022>

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1.....	29
Graf 2.....	30
Graf 3.....	30
Graf 4.....	32
Graf 5.....	33
Graf 6.....	33
Graf 7.....	35
Graf 8.....	36
Graf 9.....	36
Graf 10.....	38
Graf 11.....	39
Graf 12.....	40

PŘÍLOHY

Příloha 1: Formulář k polostrukturovanému rozhovoru s učitelkami MŠ

Vážené paní učitelky,

byly jste vybrány jako respondentky pro výzkumnou část bakalářské práce s názvem „Děti s OMJ v MŠ v povinném předškolním vzdělávání“. Děkuji za Váš čas a ochotu odpovídat na otázky týkající se podpory, vzdělávání a práce s dětmi s OMJ.

Ujišťuji Vás, že veškeré získané údaje budou použity výhradně pro psaní bakalářské práce. V souladu s GDPR bude rovněž zachována Vaše anonymita.

Souhlasíte s poskytnutím rozhovoru a jeho nahráváním pouze pro účely této bakalářské práce?

Otázky pro rozhovor:

1. Kolik předškolních dětí s OMJ v současné době navštěvuje Vaši třídu?
2. Jakou podporu, vzhledem k dílčím vzdělávacím cílům, máte pro děti s OMJ k dispozici? Jakou podporu využíváte?
3. Jakým způsobem začleňujete a vzděláváte děti s OMJ?
4. Osvědčil se Vám osobně nějaký konkrétní postup, plán či způsob při práci s dětmi s OMJ?
5. Jaká je spolupráce s rodiči dětí s OMJ?
6. Poznamenala, nebo ovlivnila Vás současná situace s nově příchozími ukrajinskými dětmi? Pokud ano, jak?
7. Je něco, co byste do budoucna pro práci s dětmi s OMJ změnila/vylepšila? Pokud ano, co přesně?

Příloha 2: Rozhovor s R1 v MŠ1

1. Kolik předškolních dětí s OMJ v současné době navštěvuje Vaši třídu?

„V současné době máme celkem 4 děti s OMJ.“

2. Jakou podporu, vzhledem k dílčím vzdělávacím cílům, máte pro děti s OMJ k dispozici? Jakou podporu využíváte?

„Paní ředitelka poskytuje 2x týdně jazykovou přípravu, kde se děti učí 30-45 min česky. Jinak využíváme hodně obrázky, hlavně z knih od Albi, ty se nám osvědčily. Ale ze začátku, když nám děti vůbec nerozuměly, tak jsme využívaly hlavně překladače. Při práci s dětmi také velmi pomáhá neverbální komunikace. Máme také k dispozici plán pedagogické podpory, ale neděláme žádné speciální přípravy pro děti s OMJ. Držíme se tedy toho, že k dětem s OMJ volíme individuální přístup a pracujeme s nimi individuálně.“

3. Jakým způsobem začleňujete a vzděláváte děti s OMJ?

„Snažíme se o to, aby děti byly v maximální možné míře zapojeny a začleněny do vzdělávání mezi ostatní děti. Proto hodně vysvětlujeme, opakujeme, chodíme se jich zvláště zeptat, zda rozumí. A tyto děti spíše více porozumí, než řeknou. Ale jak jsem již řekla – využíváme hlavně individuální přístup. A jak se děti učí nápodobou, tak i zde musím podotknout, že děti toho hodně odposlouchají.“

4. Osvědčil se Vám osobně nějaký konkrétní postup, plán či způsob při práci s dětmi s OMJ?

„Musím říci, že to, co se mi opravdu nejvíce osvědčilo, je již několikrát zmiňovaný individuální přístup.“

5. Jaká je spolupráce s rodiči dětí s OMJ?

„Naštěstí musím říct, že dobrá. Rodiče se snaží komunikovat a my s nimi také, takže se vždy nějak dorozumíme.“

6. Poznamenala, nebo ovlivnila Vás současná situace s nově příchozími ukrajinskými dětmi? Pokud ano, jak?

„Určitě, hlavně na začátku. Naši školku navštěvují děti převážně ukrajinské národnosti, a musím se přiznat, že je to zkrátka jiná natura. Moc nechtějí dělat to, co se jim řekne.“

7. Je něco, co byste do budoucna pro práci s dětmi s OMJ změnila/vylepšila? Pokud ano, co přesně?

„Určitě nedávat 2 a více dětí s OMJ do jedné třídy, je to potom opravdu náročné. Ideální by bylo, kdyby do každé třídy chodilo jen 1 dítě s OMJ.“

Příloha 3: Rozhovor s R2 v MŠ2

1. Kolik předškolních dětí s OMJ v současné době navštěvuje Vaši třídu?

„Celkem 4, ale v povinném předškolním vzdělávání pouze 1.“

2. Jakou podporu, vzhledem k dílčím vzdělávacím cílům, máte pro děti s OMJ k dispozici? Jakou podporu využíváte?

„Paní ředitelka pořádá jazykovou přípravu češtiny 1x týdně pro děti s OMJ. My pak ve třídě používáme hlavně obrazový materiál, knihy, máme nakoupené nějaké speciální a rozvíjející knihy pro tyto děti. K porozumění určitě používáme neverbální komunikaci a názornost. Jinak se snažíme využívat při vzdělávacích činnostech prvky dramatizace, učíme je básničky s pohybem. Také se snažíme vycházet z plánu pedagogické podpory.“

3. Jakým způsobem začleňujete a vzděláváte děti s OMJ?

„Řekla bych, že takovým přirozeným způsobem. Děti se nejvíce učí nápodobou, takže se snažíme hodně opakovat, navazovat s nimi kontakt, opakujeme třeba ty samé pokyny a zároveň jim ukazujeme, co přesně po nich chceme, a ony ty děti už to potom i samy začnou opakovat. Takže tím se učí a zároveň se při společných činnostech začleňují.“

4. Osvědčil se Vám osobně nějaký konkrétní postup, plán či způsob při práci s dětmi s OMJ?

„Individuální přístup, poté využití nějakých dramatických vzdělávacích činností, básniček s pohybem, nebo třeba ještě obrázkové čtení a používání obrázkových kartiček.“

5. Jaká je spolupráce s rodiči dětí s OMJ?

„Tak je to jiná natura, s tím člověk musí počítat, ale jinak jako celkem dobrá, pokud tedy rozumí. Občas tedy jenom odkývají vše, co jim řeknu, a pak ve finále zjistím, že vůbec nerozuměli, tak to mě jediné asi k tomu ještě napadá. Ale jinak s nimi nemám žádné špatné zkušenosti.“

6. Poznamenala, nebo ovlivnila Vás současná situace s nově příchozími ukrajinskými dětmi? Pokud ano, jak?

„Naši školku nenavštěvuje tolik ukrajinských dětí, takže se to zvládnout. Není ale moc vhodné, když se jich pak sejde více, tak je přinutit, aby mluvily více česky. Děti ukrajinské národnosti mají totiž tendence se družit mezi sebou, a pak vlastně mluví spolu jenom ukrajinsky, a to jim stačí. Tak se je pak snažíme motivovat, aby mluvily co nejvíce česky. Ale jak říkám, není jich tolik, tak se to dá zvládnout.“

7. Je něco, co byste do budoucna pro práci s dětmi s OMJ změnila/vylepšila? Pokud ano, co přesně?

„Ono vždy záleží na individualitě toho dítěte. Ale všeobecně přibývá dětí s OMJ do tříd, takže by bylo určitě dobré, pokud by se ty počty snížily. Člověk by se pak mohl dítěti s OMJ více věnovat a dávat mu více času a učitelky by určitě měly větší prostor k individuálnímu přístupu a vzdělávání.“

Příloha 4: Rozhovor s R3 v MŠ3

1. Kolik předškolních dětí s OMJ v současné době navštěvuje Vaši třídu?

„3, v povinném předškolním vzdělávání 1.“

2. Jakou podporu, vzhledem k dílčím vzdělávacím cílům, máte pro děti s OMJ k dispozici? Jakou podporu využíváte?

„Paní ředitelka má s dětmi 2x týdně výuku češtiny na 30 minut. My s nimi na třídě pracujeme individuálně, sedneme si k nim a zadáváme jim individuální úkoly, a při nich nám třeba děti vysvětlují, jak je vyřešily. Dále pak normálně rozhovor, povídání, četba pohádek, jazykové hry atd. Když třeba řeknou něco špatně, tak je doopravíme, nebo jim to vysvětlíme. Také vycházíme z plánu pedagogické podpory.“

3. Jakým způsobem začleňujete a vzděláváte děti s OMJ?

„Snažíme se je začleňovat každý den ve všech vzdělávacích činnostech. My neděláme žádné rozdíly mezi dětmi s OMJ a ostatními dětmi, abychom je nějak záměrně vyčleňovaly, a to jen proto, že jsou jiné národnosti. Nikdy to nebylo tak, že by tyto děti jen tak seděly, koukaly, nic nedělaly. Vždy byly součástí všech aktivit, her apod. Navíc tady máme výhodu, že je tu hodně empatických dětí, takže ty se jich vždy ujaly, včlenily je do her, hrály si s nimi. A i když třeba ty děti nerozumí, tak to okoukají od ostatních a dělají to podle nich. Jinak tady máme vždy chvíli, kdy se věnujeme jen dětem v povinném předškolním vzdělávání a dáváme jim úkoly na přípravu do školy. Tak tam je třeba rozdělím do dvojic nebo skupinek, aby vypracovaly nějaký společný úkol.“

4. Osvědčil se Vám osobně nějaký konkrétní postup, plán či způsob při práci s dětmi s OMJ?

„Individuální přístup a práce ve skupinkách. Snažím se jim věci hodně vysvětlovat, opakovat, ukazovat, využívat názorné pomůcky. Také používat pořád stejné věty a slovní spojení každý den. Pokud dítě nerozumí, když mu řeknu nějaký pokyn, jako že si má třeba jít umýt ruce, tak s ním jdu do koupelny a ukážu mu, co po něm chci. Myslím si, že ony ty děti do toho jazyka vplují tím každodenním stykem s ním.“

5. Jaká je spolupráce s rodiči dětí s OMJ?

„My tady máme rodiče, kteří tady žijí, pracují, snaží se, jsou vstřícní, takže spolupráce s nimi je úžasná. Pokud něco neví, zeptají se a my jim moc rádi poradíme.“

6. Poznamenala, nebo ovlivnila Vás současná situace s nově příchozími ukrajinskými dětmi? Pokud ano, jak?

„U nás na třídě momentálně nejsou nově příchozí děti, takže mě osobně ne. Ale jako mně je jedno, jestli je dítě české, slovenské, nebo ukrajinské národnosti, ale to, na čem vždycky záleží, tak to je to, jací jsou rodiče. Já jsem vždycky měla strach, jací budou rodiče, protože jací jsou rodiče, takové jsou děti, a to je fakt, je to tak dané. Pamatuji si třeba na jednu maminku z Ukrajiny, která nám opravdu znepříjemňovala život a nechtěla spolupracovat. Ale pokud se vrátím zpět k otázce, tak mě osobně současná situace neovlivnila.“

7. Je něco, co byste do budoucna pro práci s dětmi s OMJ změnila/vylepšila? Pokud ano, co přesně?

„Teď momentálně mě nic nenapadá, takže asi nic.“

Příloha 5: Vzor pozorovacího protokolu

POZOROVACÍ PROTOKOL

Mateřská škola:

Počet dětí s OMJ:

Počet dětí bez OMJ:

Celkový počet dětí:

Jazykové dovednosti

1) Rozhovor

a) Základní otázky

Předmět zkoumání:	Dítě bez OMJ		Dítě s OMJ		Celkový počet správných odpovědí	
	S	GS	S	GS	S	GS
Možnosti:						
Jak se jmenuješ?						
Kolik ti je let?						
Kde bydlíš?						
Jak se máš?						

*Pozn: S = srozumitelné, GS = gramaticky správně

b) Rodina

Předmět zkoumání:	Dítě bez OMJ		Dítě s OMJ		Celkový počet správných odpovědí	
	S	GS	S	GS	S	GS
Možnosti:						
Jak se jmenuje tvoje maminka?						
Jak se jmenuje tvůj tatínek?						
S kým jsi šel/šla dnes do školky?						
Máš sourozence?						

c) Mateřská škola

Předmět zkoumání:	Dítě bez OMJ		Dítě s OMJ		Celkový počet správných odpovědí	
	S	GS	S	GS	S	GS
Možnosti:						
Do jaké chodíš třídy?						
Jak se jmenují tvé paní učitelky?						
S kým se ve školce kamarádíš?						
S čím si rád/a ve školce hraješ?						

d) Koničky, zájmy

Předmět zkoumání:	Dítě bez OMJ		Dítě s OMJ		Celkový počet správných odpovědí	
	S	GS	S	GS	S	GS
Možnosti:						
Co tě baví dělat ve školce?						
Co tě nebaví?						
Co rád/a děláš doma?						
Chodíš na nějaký kroužek?						

e) Den dítěte

Předmět zkoumání:	Dítě bez OMJ		Dítě s OMJ		Celkový počet správných odpovědí	
	S	GS	S	GS	S	GS
Možnosti:						
Co jsi měl/a dnes k snídani?						
S čím sis dnes ve školce hrál/a?						
Jdeš domů po obědě/po spinkání?						
Co budeš dnes odpoledne dělat?						

f) Vyhodnocení

Předmět zkoumání:	Dítě bez OMJ		Dítě s OMJ		Celkový počet správných odpovědí	
	ANO	NE	ANO	NE	ANO	NE
Možnosti:						
Začne k jakékoliv otázce spontánně vyprávět						
Vyslovuje správně a srozumitelně						
Mluví gramaticky správně						
Užívá odpovídající slovní zásobu						
Je schopno vést dialog, reagovat, komunikovat						

g) Komunikace s dítětem s OMJ

Předmět zkoumání:	Dítě s OMJ	
	ANO	NE
Možnosti:		
Převládá mateřský jazyk		
Mluví česky s výraznými obtížemi		
Mluví česky s mírnými obtížemi		
Mluví česky bez obtíží		

2) Popis obrázku

Předmět zkoumání:	Dítě bez OMJ			Dítě s OMJ		
	ANO	ČÁSTEČNĚ ANO	NE	ANO	ČÁSTEČNĚ ANO	NE
Pojmenuje dominantní objekty						
Pojmenuje méně výrazné objekty						
Popíše lokalitu konkrétního objektu						
Popíše jednotlivé činnosti						
Správně pojmenuje barvy						
Užívá podstatná jména						
Užívá slovesa						

3) Porozumění textu

Předmět zkoumání:	Dítě bez OMJ		Dítě s OMJ	
	ANO	NE	ANO	NE
Vyjmenuje postavy příběhu				
Dokáže stručně popsat, o čem příběh byl				

4) Porozumění pokynům učitele

Předmět zkoumání:	Dítě bez OMJ		Dítě s OMJ	
	ANO	NE	ANO	NE
Možnosti:				
Rozumí běžným pokynům				
Splní pokyn samo od sebe				
Splní pokyn na základě nápodoby ostatních				

Sociální kompetence

Předmět zkoumání:	Dítě bez OMJ			Dítě s OMJ		
	ANO	ČÁSTEČNĚ ANO	NE	ANO	ČÁSTEČNĚ ANO	NE
Zapojuje se do běžných aktivit v MŠ						
Zapojuje se při řízené činnosti						
Hraje si s ostatními dětmi						
Povídá si s ostatními dětmi						

Příloha 6: Ukázka pozorovacího protokolu

POZOROVACÍ PROTOKOL

Mateřská škola: MŠ1

Počet dětí s OMJ: 4

Počet dětí bez OMJ: 4

Celkový počet dětí: 8

Jazykové dovednosti

- 1) Rozhovor
  - a) Základní otázky

Předmět zkoumání:	Dítě bez OMJ		Dítě s OMJ		Celkový počet správných odpovědí	
	S	GS	S	GS	S	GS
Možnosti:						
Jak se jmenuješ?	////	////	////	////	16	16
Kolik ti je let?	////	////	////	////	16	16
Kde bydlíš?	////	////	//	//	12	12
Jak se máš?	////	////	////	////	16	16

*Pozn: S = srozumitelné, GS = gramaticky správně